УХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 6 (11604)

1968 оной январиин 7, воскресени

сэн 2 мүнгэн

3 МИЛЛИОН ОТКРЫТКА, 35 МЯНГАН ТЕЛЕГРАММА

Эдэ үдэрнүүдтэ хэн эгээл сүлөө забдагүй байгааб? Почто зөөгшэд, бэшэг, корреспонденци илгагшад гээ һаа, алдуу болохогүй. Үнэхөөрөө һайндэрнүүдтэ манай ажал угаа ехэ болодог. Хүн бүхэн өөрынгөө түрэл гаралые, хани нүхэдые, дүтын танилнуудаа һайндэрөөр амаршалдаг һайн һайхан заншалтай.

Сүүмхэ үргэлһэн эхэнэрнүүд Улаан-Үдын үйлсэнүүдэй айл бүхэндэ, заримандань хэды дахин ерэһэн байха. Теэд городтомнай хэды олон квартира бииб. Шэнэ жэлэй амаршалга, газетэ, журналнуудые эзэдтэнь саг соонь хүргэн баясуулха гээшэ почтальонуудай хүндэтэ уялга ха юм.

Декабриин 28-һаа эхилээд найман үдэрэй туршада городой ажаһуугшадта амаршалгын 3 миллион 180 мянган открытка хүргэгдөө. Сүүдхэ бүхэндэ 397,5 мянган открытка ондоо тээһээ абтажа, хэрэгтэй адресаарнь илгагдан хүргэгдэжэ байгаа. Амаршалгын открытканууд мүнөөшье ерэжэ байһаар.

Һүүлэй 10 хоног соо амаршалгын 35 мянган 100 телеграмма, шэнэ жэлэй 7,5 мянган посылка хүнүүдтэ барюулагдаа.

Эдэ телеграмма, открытканууд соохи хэды олон амаршалгын халуун үгэнүүд ажалшадта хүргэгдөө гээшэб! Тооложо барахаар бэшэ.

Т. ЛОБАНОВА,
Улаан-Үдын почтамтын таһагые даагша.

ХОНИШОДОЙ ШУХАЛА ХЭРЭГ

МАЛ АЖАЛТАЙ манай республикын колхоз, совхозуудай л һалбаринь хони үсхэбэрилболоно. Хонин ажалһаа эгээн лэ олзо доход ороно. Жэл бү 640 мянга гаран хурьгад абна, гүрэндэ 50 мянга гаран итнер ноһон худалдагдана. Энэ жэлһээ эхилжэ республимнай колхоз, совхозууд хоной мяха гүрэндөө нёдондоһихоо хоёр дахин үнэтэйөр худалдадаг болобо. Тиимэ ажахынгаа энэ шухала һалрине түргэнөөр хүгжөөхэ, лаг олзыень улам ехэдхэхэ эшэ бүхы колхознигуудай, вхозуудай хүдэлмэришэдэй, хы хүтэлбэрилэгшэдэй, зооеринарна мэргэжэлтэдэй нгин хэрэг мүн.

Мүнөө үедэ хонин ажалда эн харюусалгатай, эгээн шардуу саг—түл абалга хүрэжэ эбэ. Энэ ехэ хүдэлмэрие оһо таряанай ургаса хугатай жэшэдэгынь буруу шэ. Юуб гэхэдэ, энээхэн хоёрбан һарын туршада, үбэлэй эн шэмэрүүн хүйтэндэ олон ажахынуудта хонид хурьжа дүүрэхэ байна бшуу.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хонишоор урагшаа һанаатай, ажалбэрхэ хүнүүд томилогдохо, э хонидто таряа талханай йл элбэгээр үгтэдэг болоһой ашаар түл түрэсэ олоор ража, һайнаар түлжүүлэгдэг боложо байнхай. Хэрбээ бан жэлэй урда тээ республика доторнай зуун хонин бүһөө зуу гаран хурьга түлүлдэг хонишодой оройдоо 12 игада байгаа һаа, ойн баяй жэлдэ тэдэнэй тоо 90 гаа.

Нёдондо Яруунын совхозойд бүхы дээрээ 100 хонин бүһөө 96 хурьга томо болгожо даа. Үнгэрэгшэ жэлдэ Замилнай аймагай хонишод олдосотойгоор хүдэлжэ, зуун хонин бүриһөө дунда зэрэр 80 хурьга түлжүүлһэн айна.

Энэ жэлэй түл абалгада эрмээр бэлдээд, хонин бүриһөө рьга томо болгохо гэжэ олдожо байһан хонишод ахы, аймаг бүхэндэ олон. риин аймагай Анаагай совхой суута хонишон Ойдоп Тарровай, Хэжэнгын совхозой—миля Гарифулинагай, Баржанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой—Шалсама Цымпиловагай, Мухар-Шэбэрэй рдэм» совхозой—Дугаржап митовэй даадаг бригадынхид л абалгадаа түгэс бэлэн болд. түрүүшын хэдэн зуун рьгатай боложо байнхай.

Эдын аймагай Ториин совзой шадабаритай хонишон силий Григорьевич Морозой бригадада эхэ хонидой 8 ара ородог. Мүнөө эдэ отарадынь хурьга абахаар бүхы э бэлэн. Хонидынь тобир ргануд, байрань бэлэн болдожо досоохи хэрэгсэлнүүнь түхеэрэгдэнхэй. Үбһэ тэлээ хүсэдөөр, хог үлөөдэһэгөөр хэрэглэхын тула үбһэ, лоомо, зелёнкоёо дробилкаар элжэ, таряа талханай зүйлй худхажа, ута хобоонууд соо д малдаа үгэнэ. Мүн хонидэ нарһанай шэлбүүһэ, уляай пабша эдюулнэ. Мүнөө э бригадын хонишод мүрысэг К. Осокиной бригадада ошо. байра байдалтайнь танилха. дүй дүршэлөө халан абалга. Василий Морозовой бриынхид нёдондо зуун хонин риһөө 91,4 хурьга түлжүүлэн байбал, энэ жэлдэ тэрэнээ б-да хүргэхэ хүсэлтэй.

Сэлэнгын аймагай Карл Маргын нэрэмжэтэ колхозой хошод үбһэ тэжээл энэ жэлдэ мортойшье һаа, түл абалгаа эрхимээр бэлдээд, мүнөө нга гаран хурьга абаад бай.

Яруунын совхозойхид түл лгадаа баһал һайса бэлдэнй. Хонидынь эдэ үдэрнүүдтэ маржааһаа үбэлжөөндөө утаа. Отара бүхэниинь дүрэл шадабаритай хурьгашаар хүсэлдөө. Түл абалгын үедэ хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэгдээ. Отара бүхэндэ нялха хурьгадай эхэтээ байха дулаан байра түхеэрэгдэнхэй. Энэ шахардуу сагта хонишодто туһа хүргэхөөр хэдэн бүлэг отарада зооветеринарна мэргэжэлтэд даалгагдаа. Отделени бүхэндэ хонишодой эрилтэнүүдтэ анхаржа байхаар совхозой дирекциин, парткомой гэшүүд табигдаа. Отара бүридэ түлеэ залһа бэлдэгдэжэ, хонишодто эдеэ хоол, эд бараа абаашажа байха автолавка ябажа захалаа. Совхозой хонишод нёдондонойхиһоо дутуугүй олон хурьга түлжүүлхэ уялга абанхай.

Тиигэбэшье түл абалгадаа хаа хаанагүй һайнаар бэлдээ гэхээр бэшэ. Олохон отарануудта эхэ хонидой тамир һула, хони, хурьгадай байра хүсэд дулаалагдаагүй байһаар. Хориин аймагай Үдын совхозой Хэшэгма Табдановагай отарын хонид зунай, намарай сагта муугаар бэлшээгдэжэ, хүшэ абаагүй байшоо. Үбэлжэлгын эхилхэһээ хойшо хээлитэй хонидынь тордигдоогүй, таряа талханай зүйлдэ хүртөөгүй байжа бүри муудашоо. Совхозой дирекци мүнөө хүрэтэр хурьгашадые нэмэжэ үгөөгүй байһаар. Мүнөө отарадань орой хоёр хүн ажаллана. Хони, хурьгадайньшье байра дулаалагдаагүй, задагай зайдан. Ядахын сагта сагаа һолоомо таһалгарягүй иншэ асаргаданагүй, нарһанай шэлбүүһэ малда үгтэнэгүй. Һаянайл хонидто шанар муутай, гуташанхай ороохо таряанай үлөөдэһэ, һүүл үгтэнэ. Иимэ муу харууһанда байһан хонидһоо юун һайн хурьгад абтахаб даа.

Иимэрхүү байдал тус совхозой Цырендоржиевай, Анаагай совхозой Мухаддиновай отарануудта үзэгдэнэ.

Энэ жэлэй түл абалгые Сэлэнгын совхозой олохон отарануудта бэлэдхэл муутайгаар угтаа. Эндэ хони, хурьгадайнь байра дулаалагдаагүй, хаамаг, хаалтануудынь бэлэн бэшэ, хурьгашадаар хүсэлдөөгүй байна. Эхэ хонидой отарануудта ветеринарна аптечкэнүүд байхагүй.

Эдэ бүхы дутагдалнуудһаа боложо, олон хонид жэл бүри һубайрна, гараһан үлбэр өөдэгүй хурьгадынь үхэл гарзада ороно бшуу. Яахадаа иимэ ушар тохёолдоноб? Колхоз, совхозуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ажахынгаа энэ гол һалбарида анхарал бага табина, хонишодоор дайралдаһан лэ хүнүүд томилогдоно. Хони, хурьгадай байра саг соонь заһабарилха, үбһэ, тэжээлээр хангаха хэмжээн абтанагүй ха юм.

Партиин райкомууд, аймгүйсэдкомууд, үйлэдбэриин управленинүүд, арадай хиналтын комитедүүд болон бүлэгүүд, колхоз, совхозуудай парткомууд хонишодой бригадануудай түл абалгадаа хэр бэлэн болоод байһыень наринаар шалгажа, би байгаа дутагдалнуудые дары усадхаха хэмжээ абаха уялгатай. Тиихэдээ илангаяа залуу, шадабари багатай хонишодой отарануудта анхаралаа горитой табиха, тэдэнэртэ бодото туһаламжа хүргэхэ болоно.

Түл абалгын үедэ хонишодто һаадгүйгөөр хүдэлхэ арга олгохо гээшэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй уялга мүн. Хонишодые тусхай хубсаһа хунараар, эм хэрэгсэлнүүдээр, түлеэ залһаар эдеэ хоолоор, эд бараагаар хангаха шухала. Эхэ хонидой отара бүхэн ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, зоотехнигүүдэй, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр бүриин хиналта доро байха зэргэтэй.

Иимэ байдалда хонишон бүхэн 1968 ондо хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхын тула бүхы мэргэжэл шадабаряа, хүсэлэл оролдолгоёо гаргаха байһаниинь элитэ. Хурьга олоор абажа томо болгоһонойнь зэргээр хонишодой шадабари сэгнэгдэхэ байна.

ҮБЭЛЭЙ ТҮЛ АБТАНА

МУХАР-ШЭБЭР. (Телефоноор абтаба). «Эрдэм» совхозой Боомой отделениин ахалагша хонишон Дондок Сахьяевич Батуевай хүтэлбэрилдэг бригадынхид тухашаржа эхилээ. Тэдэнэр совхоз соогоо эгээл түрүүлэн түл угтажа, һүүлэй үдэрнүүдтэ зуунһаа үлүүтэйхэн хурьга абаад байна. Эхэ хонин бүриһөө нэгэ хурьга түлжүүлэн тэнжээхээр уялгалһан бригадынхидай нарай хурьгад яһала өөдэргэн, эхэ хонидынь тобир тарганууд.

Нүхэр Батуевай бригадынхид хэлэһэн үгэдөө хүрэхэл байха гэжэ найдагдана.

Б. ЖАМБАЛОВ.

Улаан-Үдын локомотив вагон заһабарилгын заводой модельнэ цехэй коллектив ойн баярай 1967 ондо амжалтатайгаар хүдэлөө һэн.

Александр Горячкинай даадаг участок илангаяа амжалтатай. «Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ» гэһэн нэрэ зэргэдэ эдэнэр хүртэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа): эрхим хүдэлмэришэн Петр Листенко Александр Горячкин хоёр ажал дээрээ.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

СОВХОЗДО—ЖУРНАЛАЙ ДИПЛОМ

СССР-эй хүдөө ажахын министерствын, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадай профсоюзай ЦК-гай президиумэй, «Крестьянка» журналай редколлегиин шиидхэбэреэр. 1967 ондо үхибүүдэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри эрхимээр эмхидхэһэн колхоз, совхозуудай Бүхэсоюзна харалга үнгэрһэн байгаа.

Харалгын дүнгөөр, Хэжэнгын совхоз «Крестьянка» журналай редколлегиин 2-дохи шатын дипломдо хүртэбэ.

Н. ГАЛДАНОВ.

ЭЛЕКТРО-ҺААЛГА ЭМХИДХЭХЭНЬ

Прибайкалиин аймагай «Путь к коммунизму» колхозой Нестеревскэ фермын һаалишад электрын хүсөөр үнеэдээ һаадаг болохонь. Һаяшаг эндэхи бүлэг һаалишад «Прибайкальский» совхозой Мостовско һаалиин фермэдэ ошожо, электрын хүсөөр үнеэдээ һаадаг дүй дүршэлтэйнь танилсаһан байна. Тус совхозой зоотехник, бригадир болон һаалишад дүрбэн жэл соо энэ арга хэрэглэжэ, мэргэжэһэн шадабаряа Нестеревскэ фермынхидтэ харуулжа һонирхуулһан байна.

Ю. ЗУБЕНКО.

ВОЛГОГРАДТА БУРЯАД ЛЕКТОР

«Знание» бүлгэмэй Буряадтахи отделениин эрхим лектор байһан туладаа Д. Д. Очиров ехэ ехэ городуудта лекци уншаха уряалтай болоһон байгаа. Иигэжэ Волгоград городто Д. Д. Очиров 12 лекци уншаа. Городой фабрика, заводуудай цехүүдтэ, студентнэр болон алба хаагшадай үмэнэ лекцинүүдые уншаа. Гадна «Карл Маркс» гэжэ туристнуудай корабль дээрэ лекци уншаһан байна.

Городой һургуулинуудай ахалагша классуудай шабинартай уулзажа, нарата Буряад орон тухайгаа хөөрэжэ үгөө. Уншаһан лекцинень хүн зон хаа хаанагүй ехэ халуунаар угтадаг байба.

ҺААЛИШАДАЙ БАЯР

Маарагтын гол. Һубаряа гэжэ газарта Аюр Гомбоевич Бальжинимаевай хүтэлбэрилдэг «Победа» колхозой һаалиин гүүртэ оршоно. Энэ гүүртынхид 1967 ондо һү һаалгаар колхоз соогоо түрүү һуури эзэлһэн байгаа.

Эрхим амжалта туйлаһан тэндэхи малшад колхозойнгоо түбтэ ошожо, шэнэ жэлээ угтаа. Гоёор шэмэглэгдэһэн ёлко электромотороор хүдэлгэгдэн эрьелдэбэ. Маскарадшье болоо. Эндэ Үбгэн Мороз түрүү һуури эзэлһэн гүүртын малшадые, ехэ һү һааһан һаалишан Дыжит Рыгзеновае амаршалаа.

Шэнэ жэлые ажалай амжалтаар угтаһан һубаряагайхид хүхюутэй, омогтой. 1968 ондо бүри һайнаар хүдэлжэ, түрүү һууриимаа алдахагүй гэһэн зорилго урдаа табина.

Колхозой түбһөө холо байдаг энэ гүүртын малшад тухай ехэ анхарал хандуулагданхай. Тэндэ 8 байратай хоёр дабхар, 4 байратай гэрнүүд баригдажа, малшадта үгтөө. Тэдэ гэрнүүдынь Ильичэй галаар гэрэлтүүлэгдэнэ. Эндэ кинокартина хододоо харуулагдадаг, автолавка ошожо, тэдэнэй хэрэгтэй юумыень абаашажа худалдадаг байха юм.

Һубаряада гүүртын малшадай суглаан болоо. Тэндэ һаалишад байгша ондо үнеэн бүриһөө 1700 литрһээ доошо бэшэ һү һаахабди гэһэн уялга абаба. Суглаанай үедэ газетэ, журнал, бэшэг асарһан почтальон орожо, һаалишан Аюржанаевада түрүүшынь пенси—37 түхэриг барюулба. Хүнүүдшье бага бэшээр баярлаа. Тэрэ хэды наһатай болобошье, хэжэ байһан ажалаа үргэлжэлүүлэн, энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1650 литр һү һаахаб гэжэ хамта хүдэлдэг нүхэдөө найдуулба.

М. ЯКОВЛЕВ.

ҺҮҮЛЭЙ ҺОНИН

70 ШЭНЭ МАРШРУТ

1968 оной январиин 5-най үглөөгүүр шэнэ авиалини нээгдээ. самолёдууд Москвае Ровно хототой холбобо.

Энэ жэл манай Эхэ ороной үргэн дэлгэр тала дайдаар үшөө 70 шахуу шэнэ зам нээгдэхээр хараалагдаа гэжэ Граждан авиациин министерствэһээ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэбэ. Эдэ замууд промышленна ехэ, түб газарнуудые Сибириин ба Ураалай хотонуудые Хара далайн эрье шадарай, Прибалтикын курортнуудтай холбохо юм. Тиин «ИЛ-18» самолёт Кемерово-Симферополь хоёрой хоорондо, харин «АН-10» Минск-Анапын хоорондо ниидэхэ.

«ИЛ-62» гэжэ 186 хүнэй һуури тай лайнер дотоодын авиалинидэ ябадаг болохонь. Түрүүшынь рейс Москва Хабаровск хоёрой хоорондо хэгдэхэ.

1968 ондо 62 миллион гэхэ гү, али үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 8 миллионоор олон пассажирнууд зөөгдэхөөр хараалагдана.

КПЧ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ПРАГА, январиин 6. (ТАСС). ЧТК агентство иимэ мэдээсэл тунхаглаба:

КПЧ-гэй Центральна Комитедэй пленум 1968 оной январиин 3—5-да болоод, декабриин пленум дээрэ хэлсэгдэжэ эхилһэн асуудалнуудые зүбшэлжэ үргэлжэлөө. XIII съездын тобшололнуудтай, «Манай социалис обществын хүгжэлтын мүнөөнэй шатадахи партиин байдал ба үүргэ тухай» гэһэн, октябриин пленум дээрэ һайшаагдаһан тезисүүдтэй зохилдуулан, партиин хүтэлбэрилхы үүргэ тухай тэрэнэй хүдэлмэрие бүри эдэбхитэй шударгы, үрэ ехэтэй болгохо тухай гол шухала асуудалнуудые Центральна Комитет зүбшэн хэлсэбэ.

Эдэ асуудалнуудаар үргэн ехэ дискусси боложо, КПЧ-гэй ЦК-гай тон олонхи гэшүүд, гэшүүдтэ кандидадууд хабаадаа.

Тон демократическа, хүгжэлтэ түгэс социалис общество байгуулха зорилготой манай политикын хараа бодолой үндэһөөр, гүрэнэй политическэ байдалые бүри демократическа болгожо эхилһэн ябуулгатай зохилдуулан, партийна ба гүрэнэй хүдэлмэри хубаажа эрхилхэ, шэнэ харилсаа бэелүүлхэ ябадалай аша туһада зорюулжа, манай гүрэн доторхи хүдэлмэришэдэй ба социалис засагай һүлдэ болоһон, президентын тушаалай удха шанарые тусхайлан үргэхын тула республикын президентын, КПЧ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарийн тушаалые тусгаарлан хубааха гэжэ Центральна Комитет тогтообо.

Иимэ шалтагаанаар, мүн нүхэр Антонин Новотныи өөрынь гуйһанай үндэһөөр, КПЧ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретариин тушаалһаа, ЧССР-эй президент нүхэр Новотные сүлөөлхэ гэжэ КПЧ-гэй Центральна Комитедэй пленум шиидхээ.

Һүүлээрнь КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Словакиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр Александр Дубчегые КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь болгожо бүгэдын дуугаар һунгаба. Центральна Комитет нүхэр Дубчегые КПЧ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретаряар һунгахадаа, олон жэл партийна хүдэлмэридэ ябаһан дүй дүршэлыень сэгнэһэн байна.

Нүхэр А. Дубчек һунгагдаһанай һүүлээр тобшо үгэ хэлээ.

Пирейн патриодуудай уряа

ПАРИЖ. (ТАСС). «Бүхы орон, бүхы грек бүлэнэр, бүгэдын зүрхэ сэдьхэл фашизмын хара һүүдэр доро хашагдажа зобожо байна. Тон һаяар фашизмые усадхахын түлөө, сүлөөгэ байдалаа, демократи һэргээхын түлөө тэмсэлдэмнай туһалыт». Пирей аралай патриотическа фронт иимэ уряатайгаар уласхоорондын олониитэдэ хандаба. Энэ уряань абтаад, «Грецидэ демократи бэелүүлхын түлөө француз комитедээр» тараагдаа.

Американ сэрэгшэд газ хэрэглэнэ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Америкын зэбсэгтэ хүсэнүүд Урда Вьетнамай хүн зонтой тэмсэхэдээ хорото газуудые хэрэглэнэ гэжэ «Вашингтон Ивнинг стар» газетын корреспондент У. Хайнс бэшэнэ.

Американ сэрэгшэдэй зүгһөө Урда Вьетнамда химическэ бактериологическа зэбсэг хэрэглэжэ байһан тухайдань жэлэй урда тээ, Эрдэм наука хүгжөөлгэдэ туһалха американска ассоциациин конференци дээрэ хэлэгдэһэн юм. Эрдэмтэд тиихэдэ пентагоной ябуулгые буруушааһан тогтоол гаргаа бэлэй. Гэхэ зуура, Канадын врачай суглууһан мэдээнүүдэй ёһоор, хүн зониие хюдаха хорото муухай хэрэгсэлнүүдые США мүнөө хүрэтэр ашагладаг байһаар.

США-гай правительствада Советскэ правительствын эльгээһэн ното

СССР-һээ США-да байдаг элшэн сайд А. Ф. Добрынин Советскэ правительствын даалгабаряар январиин 4-дэ США-гай гүрэнэй секретарьда Советскэ правительствын иимэ удхатай ното барюулаа:

«Совет худалдаа наймаанай суднада американска авиациин дээрмэшэн ёһоор дахин добтолһонтойнь дашарамдуулан, Совет Социалис Республикануудай Союзай правительство Америкын Холбоото Штадуудай правительствада эрид буруушаал мэдүүлнэ.

Байгша оной январиин 4-дэ Москвагай сагаар 11 час 30 минутада Хайфониие американ сэрэгэй самолёдуудай зэрлиг бүдүүлигээр добтолхо үедэнь тус портдо байһан «Переяславль-Залесский» гэжэ совет теплоход бомбодуулаа. ДРВ-гэй хүн зондо эдеэ хоолой зүйлнүүдые абаашаһан совет судна авиационно бомбын тэһэрһэнһээ уламжалан, горитой гэмтэлдэ ороо: судныи механизмнууд эбдэрээ, кормонь һандараа, кораблиин корпус хэдэн газараар сүмэ һүрөө.

Суднаар ябалгын сүлөөе эбдэгдэбэл, ДРВ-гэй портнуудта амгалан хэрэгээр ошодог совет судканууд тушаа США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зүгһөө хорото зэрлиг ааша гаргагдабал, ямар хойшолонгуудай тохёолдожо магад байһанда США-гай правительствын анхаралые СССР-эй правительство энэнэй урда тээ хандуулһан юм. «Переяславль-Залесский» гэжэ теплоходто американска авиациин добтолһонһоо харахада США-гай правительство тэдэ һануулганууднаа зохихо тобшолол хээгүй болоно.

Совет суднада добтолһоной түлөө харюусалгатай хүнүүдые хэһээхэ, мүн энэ мэтын ябуулгануудай хэгдэхэгүйн тула яаралтай. үрэтэй хэмжээнүүдые абаха эрилтэ Советскэ правительство хэнэ.

Вьетнамай Демократическа Республикын портнуудта эльгээгдэһэн совет судануудай аюулгүй байдал хангахын тула, тохёолдоһон оршон байдалые хараада абалсан, тусхайта совет зургаанууд зохихо хэмжээ абаха баатай болохо байна.

Совет суднанууд тушаа США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй гаргадаг зэрхэг түримхэй ябуулгануудһаа ушаржа магад хүндэ хүшэр хойшолонгуудай бүхы харюусалгые Америкын Холбоото Штадуудай правительство дааха байха».

Совет морягуудай буруушаалга

Далайн ба гол мүрэнэй флодой хүдэлмэришэдэй профсоюзай ЦК совет худалдаа наймаанай «Переяславль-Залесский» гэжэ суднада американ авиациин добтолһые буруушааһан мэдүүлгэ тунхаглаа. Совет суднанууд тушаа американска сэрэгшэдэй гаргадаг хорото муухай аашануудые профсоюзай ЦК эрид буруушаагаад, вьетнам арадта эсэргүү зэрхэг түримхэй ябуулга болюулха, совет теплоходто добтолһон гэм зэмэтэй хүнүүдые шангаар хэһээхэ эрилтэ табиба.

Далайн ба гол мүрэнэй флодой профсоюзай ЦК США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй дээрмэдэхы зэрлиг ашануудые буруушахыень уряалжа, бүхы оронуудай морягуудай, докёрнуудай профсоюзуудта хандаба.

(ТАСС).

МОДОШОДТО—ШЭНЭ ТЕХНИКЭ

Республикымнай модо бэлэдхэлэй промышленностиин предприятинууд һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэдхэн хубилгагдажа, шэнэ техникээр хангагдажа байна. Байгалай, Баргажанай, Онёогой, Клюевскэ леспромхозуудта модо шэрэхэ хүсэ ехэтэй, «КРАЗ-214Б» түхэлэй 30 машина абтаа. Нэгэ доро 30 кубометр модо шэрэхэ шадалтай иимэ машинанууд манай леспромхозуудта түрүүшынхеэ абтаба.

Тиихэдэ «МАЗ-509» түхэлэй 20 автомашина леспромхозуудта эльгээгдээ. Ута зандань 20 кубометр модо ашаһан энэ машина час соо 70 километр ябадаг юм.

Үнгэрһэн жэлдэ леспромхозуудта ашаглагдажа эхилһэн консольно-козловой кранууд хүдэлмэришэдэй ажал нилээд ехээр хүнгэдхөө. Шэнэ жэлдэ үшөө хэдэн кран абтахаар хараалагдана. Тэдэнэр Байгалай модоной бааза, Онохойн модоной комбинат, Хандагатайн леспромхоздо эльгээгдэхэ юм. Модые ута зандань сэбэрлэхэ, ашаха автомат шахуу түхеэрэлгэнүүд һаяар абтахань.

Модо бэлэдхэлэй промышленность 1968 оной туршада бэшэшье олон шэнэ техникээр хангагдаха болоо. Модо таллуулгада, буулгалгада хэрэглэгдэхэ 20 техникэ абтаха юм. Энээнһээ урда абтаһан техникэ Баргажанай, Горхоной, Шулуутайн, Хандагатайн леспромхозуудта бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэжэ байна. Красноярска механическа заводой бүтээдэг модо ашалгын хүсэ ехэтэй техникэ манай эндэ абтаха. «Челюстник» гэжэ нэрэтэй энэ түхеэрэлгэ модошодной үнинһөө хойшо хүлеэнэ.

Леспромхозуудай доодо складуудай ажал хүнгэдхэхэ, оньһожоруулха хэдэн шэнэ түхеэрэлгэ абтаха юм. «БКСМ-14» түхэлэй модо ашаха, буулгаха кранууд модо таллуулгын, ашалгын бүхы ажал оньһожоруулха арга хангана. Эдэ кранууд ашаглалгада тааражатай зохид юм.

Целлюлозно заводуудай үйлэдбэридэ шухала хэрэгтэй түүхэй эд—модоной гашууһа, холтоһо бусад хаядаһа үйрүүлэн багсалха түхеэрэлгээр модо болбосоруулгын предприятинууд хангагдаха болоо. Эдэ түхеэрэлгэ хэдэн механизмһаа холбогдоһон комплекс байха юм. Модо болбосоруулгын предприятинууд тиимэ түхеэрэлгэ абахадаа, модо хюрөөдэлгэһөө гарадаг хаядаһа хэрэглэжэ, шухала зүйл үйлэдбэрилдэг болохо.

Шэнэ техникээр хангагдажа байгаа леспромхоз, предприятинуудай хүдэлмэришэдэй ажал хүнгэн, бүтээсэ ехэтэй боложо байна.

В. СТУПИН,
«Забайкаллес» комбинадай инженер.

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

Багшанар-агитаторнууд

Совет засагай 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй ба РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй хамтын баярай суглаанай материалнуудые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые ба совет арадта зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгые ажалшадай дунда гүнзэгыгөөр ойлгуулха хэрэгтэ Түнхэнэй аймагай һургуулинуудай багшанар эдэбхитэйгээр хабаадана. Тэдэнэр холо ойрын гүүртэ, фермэнүүдтэ, колхоз, совхозуудай отделенинүүдтэ саг үргэлжэ ябадаг.

Энээн тухай партиин Түнхэнэй райкомой секретарь нүхэр Н. И. Крючков багшанарай январь һарын заншалта суглаан дээрэ тодорхой элидхэл хэбэ. Эдэбхитэй багшанар-агитаторнуудые, пропагандистнуудые, политинформаторнуудые онсолон тэмдэглэхэ зуураа, нүхэр Крючков Түнхэнэй дунда һургуулиин багша А. А. Ошорова, В. Н. Лескова, А. А. Савельев, Жэмһэгэй һургуулиин багша Т. П. Степанова, Хэрэнэй дунда һургуулиин багша А. Н. Пантелеев, аймсоведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагай инспектор Ш. Д. Санжиев гэгшэдые магтан дурдаа.

Б. МАШКИНОВ,
аймагай «Саян» газетын редакторай орлогшо.

Һонирхолтой семинар

Улаан-Үдэ хотын КПСС-эй Октябрьска райком предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон һургуулинуудтахи партийна организацинуудай секретарьнарай нэгэ үдэрэй семинар үнгэргэбэ. Семинар дээрэ партиин райкомой секретарь нүхэр В. Н. Башкеев ажалшадай неделидэ хоёр үдэр амардаг болоһонтой дашарамдуулан, Пермь городой нинтын организацинуудай нинтэ-политическэ хүдэлмэри яажа эмхидхэн ябуулдаг дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгөө. Нүхэр Башкеев өөрөө Пермь городто ошожо, тэндэхидэй дүй дүршэлтэй танилсажа ерэһэн юм.

Семинар дээрэ партийна организацинуудай секретарьнар хүдэлмэринингөө дүй дүршэл тушаа һанамжануудаа хубаалдаһан, нүхэр ёһоной хөөрэлдөө үнгэргэһэн байна.

Ю. САХАРОВСКИЙ,
КПСС-эй Октябрьска райкомой таһагые даагша.

Зоной дунда

Манай колхозой агитколлектив һүүлэй үедэ Октябриин революциин 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай хамтын ехэ заседаниин материалнуудай гүн гүнзэгы удхатай хүн зониие танилсуулха талаар горитой хүдэлмэри хэжэ байна. 27 агитатор тус тустаа участок даажа абанхай.

Декабрь һарада КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй элидхэлээр агитаторнуудтай хоёр семинар үнгэргэһэн байнабди. Мүнөө шэнэ жэлдэ гурбадахи семинар зарлагдаа. Тиихэтээ хамта малай үбэлжэлгын үедэ агитаторнуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай хөөрэлдөөн эмхидхэгдээ.

Харганаагай һү һаалиин фермын агитатор Б. Л. Цыбденов (багша), мүн Бүхэнэй фермын агитатор А. Н. Шишмарев (колхозой гэшүүн) гэгшэд партийна даабаридаа илангаяа ханалгатайгаар хандана.

Б-Д. ГОНСОРОНОВ,
Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой партбюрогой секретарь.

ПРОДУКЦИ ХУДАЛДАН АБАХА ШЭНЭ ГУРИМ

Таряан, мал ажалай продуктнуудые улам ехээр үйлэдбэрилжэ, хүн зоной хэрэглэмжые эдеэ хоолой бүхы зүйлнүүдээр гүйсэд хангахын тула парти, правительствамнай хододоо анхарал хандуулжа байдаг.

Тиимэһээ энэ табан жэл соо хүдөө ажахыда байһан бүхы арга боломжонуудые дүүрэнээр ашаглаха, илангаяа бэлэдхэлэй организацинууд болон колхозуудай хоорондохи харилсаае улам һайжаруулха, бэхижүүлхэ талаар ехэ зорилго табигдана.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ хойшо уридшалан табигдаһан захилдаабариин ёһоор колхоз, совхозууд гүрэндөө эдеэ хоолой зүйл худалдадаг болонхой гээшэ.

Мүнөө энээниие саашадань бүри гуримтай болгохо, продукци үйлэдбэрилдэг болоод тэрэниие бэлэдхэдэг, тушаажа абадаг организацинуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ зорилгоор гүрэнэй бэлэдхэлгын комитет зарим шухала заабари, тайлбарилга үгэһэн байна.

Жэшээнь, 1968 ондо, мүн саашанхи жэлнүүдтэ гүрэнэй табиһан захил-даабариин ёһоор бэлэдхэлэй организацинууд колхоз, совхозуудтай уридшалан хэлсээ-договор баталдаг болохонь. Тэрэ договор соонь ажахы жэлдээ ямар зүйлэй, хэды шэнээн продукци гүрэндэ худалдахаб, үшөө хэды шэнээниие түсэбһөө гадуур худалдахаб гэжэ тодорхойгоор заагдаһан байха зэргэтэй. Энээнһээ урагша колхоз, совхозууд түсэбэй ёһоор жэл соо гүрэндэ хэды шэнээн продукци худалдахабибди гэжэ бэлэдхэлгын организацинуудтай договор баталдаг байгаа. Тэрэшэлэн бүхы дээрээ нэтэл договор баталаад, тэндэнь хэды шэнээн мяха, һү, нооһо, үндэгэ худалдахаб гэжэ нэмэжэ бэшэгдэдэг байһан. Харин мүнөө бэлэдхэлгын организацинууд өөһэдөө колхоз, совхоз бүхэндэ ябажа, гүрэндэ худалдагдаха эдеэ хоолой зүйлнүүдые абаха хэлсээ хэхэ, продукциин зүйл бүхэндэ амяар амяарынь договор баталха болоно. Тиихэдээ бэлэдхэлгын организацинууд продукци бүхэниие худалдаха гурим, худалдаанай сэн тухай продукциин стандарт харуулһан ГОСТ гэхэ мэтэ зүйлнүүдээр колхоз, совхозуудые хангаха, танилсуулха зэргэтэй. Мүн ажахынуудай гүйлтаар тэдэнэр эдеэ хоолой зүйлнүүдые тушаажа абаха гурим, худалдаанай сэн тухай заабари үгэхэ ушартай.

Эдэ бүгэдэ ямар удхатайб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха гүрэнэй захил-даабариие дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ талаар бэлэдхэлэй организацинууд болон ажахынуудай харюусалгые дээшэлүүлнэ. Хоёрдохёор, худалдаа наймаанай бэлэдхэлгын организацинуудые колхоз, совхозуудта дүтэ болгохо, харилсаа холбооень бэхижүүлхэ гэһэн удхатай. Продукци худалдан абаха гуримые шэнэдхэһэн ушар юугээрээ ехэ удхатайб гэхэдэ, колхоз, совхозууд гүрэнэй элдэб стандарт, ГОСТ гэхэ мэтэ шэнэ заабаринуудые һайн мэдэдэг болохо бшуу. Тэрэнэй ашаар гүрэндэ һайн шанартай продукцишье худалдагдадаг болохо байһаниинь элитэ.

Ажахынууд гүрэндэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха түсэбөө дүүргэхэһээ гадна, өөһэдын доторой хэрэглэмжэһээ үлүү гараһан продукци һайн дураараа түсэбһөө гадуур худалдаха эрхэтэй байна. Юуб гэхэдэ, энэнь гүрэндэ, ажахыдашье ашагтай ха юм. Түсэбһөө гадуур худалдагдаһан продукци дээшэлүүлэгдэһэн сэнгээр абтана гээшэ. Тиимэһээл һүүлэй хоёр жэлдэ республикымнай совхозууд гүрэнэй захил-даабариһаа гадуур ороохо таряа бэлэдхэлэй пунктда элбэгээр оруулна бшуу. Энээниие баһал саашадань гуримшуулхын тула колхоз, совхозуудай түсэбһөө гадуур худалдаха продукциин хэмжээн договор соо тодоор бэшэгдэһэн байха зэргэтэй. Гэбэшье тэрэниие тон боломжотойгоор, ажахын доторой арга боломжые бүхы талаһаань хаража договор баталха ёһотой.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые гүрэндэ худалдаха, түсэбһөө гадуур худалдаха талаар тусхай договор баталдаг болоходо юугээрээ һайн бэ гэхэдэ, илангаяа бэлэдхэлгын организацинуудай харюусалгые эрид дээшэлүүлнэ. Хэнэйшье мэдэһээр, энээнһээ урагша зарим ажахынуудай түсэбөө дүүргээд, тэрэнһээ гадуур продукци гүрэндэ худалдаха гэхэдэнь, бэлэдхэлгын организацинууд элдэб шалтагаан дурдаад, тэрэнииень абажа үгэдэггүй байгаа. Мүнөө тиимэ юумэн үгы болохонь.

Шэнэ договорой ёһоор бэлэдхэлгын организацинууд худалдажа абтаһан продукцинуудые хэхэ, багсалха амһарта, хэрэгсэлээр колхоз, совхозуудые хангаха зэргэтэй. Саашань бэлэдхэлгын организацинууд ажахынуудһаа худалдажа абаһан продуктынь түлөө түлөөһыень хаһа сагтань үгөөгүй һаа, тэрэнэйнь гол сэн дээрэ үшөө 0.1 процент нэмэжэ пени (түрэсэ) түлэхэ болоно. Хэрбээ бэлэдхэлгын организацинууд колхоз, совхозуудһаа эдеэ хоолой зүйлнүүдые буруу. доогуур сэнгээр худалдажа абаһан байбал, дутуу үгэһэн мүнгэнһөө гадаа тээ үшөө 50 процент

ала түлэхэ юм. Мүн бэл[...]
организацинууд ажах[...]
асарагдаһан һайн шанар[...]
түргэн гутадаг продукт[...]
хаяа арсажа, гэлэргэнь [...]
һаа, тэдэнэр тэрэ проду[...]
бүхы сэнгые, хоёр тээш[...]
һэнэй гаргашын мүнгые [...]
совхоздо түлэхэ ёһотой.

1968 ондо эдеэ хоолой[...]
нүүдые гүрэндэ худалда[...]
вор баталхынгаа урда аж[...]
хэн өөһэдынгөө арга б[...]
һайса тооложо, хаража [...]
талаһаань боломжолжо [...]
болоно. Ямар һара, кварт[...]
хэды шэнээн продукци [...]
хабибди гэжэ колхозой [...]
ниин, совхозой дирекци[...]
лөөнүүд дээрэ хэлсэжэ, [...]
түсэбһөө гадуур хэды [...]
зүйл худалдагдахаб гэжэ [...]
тодорхойлхо хэрэгтэй.

Тиигэжэ эдеэ хоолой [...]
зүйлнүүд гүрэндэ элбэгээр[...]
шанартайгаар худалдагда[...]
һаниинь лабтай.

Л. ПЕТИ[...]
Буряадай АССР-эй Х[...]
ажахын министерств[...]
лэдхэлгын таһагай начал[...]

ЭРШЭМТЭЙ АЖАЛААРАА ХАРЮУСАХАЛ

Россин Совет Федеративна Социалис Республика Октябриин революциин орденоор шагнагдаба гэһэн баярта мэдээсэлые Улаан-Үдын «Электромашина» заводой ажалшад баяр баясхалангай оршон байдалда угтаһан байна.

Росеида угтаһэн энэ шагнал — манай республикын түрүү предприятинуудай нэгэн болохо «Электромашина» заводойшье хүдэлмэришэдэй ороллосото ажалайнь харюу мүн.

Дурсагдагша үндэр шагналай барюулагдаһантай дашарамдуулан һаяшаг тус заводой хүдэлмэришэдэй митинг үнгэргэгдэбэ. Тэрээн дээрэ шэнэ, 1968 ондо, заводой абаһан социалис уялганууд тушаа үгэ хэлэһэн олохон нүхэд энэ жэлдэ түсэбһөө гадуур 20 мянган түхэригэй продукци гаргаха, мүн уралан нарижуулгын 60 дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ гэжэ уряалба. Гадна байгша ондо хүдэлмэриин бүтээсые 5 процентээр дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин түрүү аргануудые хэрэглэжэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые 3 процентээр хямдаруулха гэлсээ.

Зураг дээрэ: «Электромашина» заводой түрүүшүүл — механическа участогай мастер Е. Д. Шапхоев, электромеханическа цехэй ахалагша диспетчер И. П. Шеметов гэгшэд ажалайнгаа үедэ.

П. БУРМАКИНАЙ
фототекст.

ТЕХНИКЫН ЭЗЭН

«Манай баабай», «машина техникын эзэн» гэжэ байгаад Иван Максимович Федотовые Оёорой совхозой хоёрдохи отделениин механизаторнууд дэмы нэрлэдэггүй ёһотой.

Энэ хүмнай аяар гушаад жэлэй саада тээ «булад моридой» жолоо барижа эхилээд, машина, техникэтэй хуби заяагаа холбоһоор мүнөө хүрэтэр хүдэлжэ байһан, нютаг соогоо эгээл наһатай, эгээл үнинэй механизатор ха юм. Иван Максимович гуша гаран жэл соо нилээд олон ажалша бэрхэ тракторист, комбайнернуудые һургажа гаргаһан байха. Өөрынь хоёр хүбүүд баһал эсэгээ дахажа, нэгэниинь —тракторист, нүгөөдэнь—автомашинын жолоочон болонхой. Гурбадахи хүбүүниинь сэрэгэй албанһаа бэшэг бэшэхэдээ, түрэл нютатаа бусажа, баһал механизаторай мэргэжэл шудалха хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлнэ.

Иван Федотов совхозой Тохойн хоёрдохи отделениин тракторна бригадые хэдыдэхи жэлээ хүтэлбэрилжэ ябана. Тэрэнэй даадаг бригадын машина, трактор хэзээдэшье эрхим һайнаар заһагдаһан, бүхы юумэнь гуримтай зохид, хамаг ажалаа хаһа сагтань бүтээдэг гэжэ дэмы магтуулдаггүй. Мүнөө энэ бригадынхид 20 тракторайнгаа олонхиие заһабарилжа дүүргэнхэй.

— Нёдондо га бүриһөө 15 центнер ургаса абаа һэмди. Намар сагай уларилай таарамжагүйшье байгаа һаань, механизаторнуудмай тарягаа һайнаар хуряажа абаа. Комбайнернууд И. Осколков, И. Федотов, М. Павлов болон бусад онсо шалгараа гэжэ бригадир хөөрэнэ.

Энэ үедэ бригадынхид машина, техникээ заһабарилхынгаа хажуугаар гүүртэ, фермэ, отарануудта уһа зөөхэ, булуур-насос хүдэлгэхэ, үбһэ тэжээл шэрэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэридэ ябалсана. Жэшээнь, механизатор И. Дементьев Тарьятын һаалиин фермэдэ элдэб оньһон түхеэрэлгэнүүдые хүдэлгэнэ, М. Павлов шахамал малай гүүртые уһаар хангана.

Механизаторнуудай хэжэ байһан бүхы ажалые бригадир Иван Максимович Федотов эмхидхэнэ ха юм.

И. ЕЛИСЕЕВ.
Зэдын аймаг.

ЭЛБЭГ ДЭЛБЭГ ЖЭЛНУУ[Д]

ЖУРНАЛИСТЫН ЗАМАЙ ТЭМДЭГЛЭЛНҮҮД

1. Түрэл нютагтаа

Краснодарай хизаарай ная мянган дүрбэлжэн километр талмай байгаалиин баялигуудаар дойбодтон хушагданхай. Олохон баялигынь һая болотор мэдэгдээгүй байһан аад, һүүлэй табан жэл соо үргэнөөр ашаглагдадаг болоо. Мүнөө Кубаниие гансал таряа ургуулдаг хизаар гэжэ тоолохын аргагүй. Талха тарян эндэхи баялигуудай нэгэн задаа үлэбэшье, Кубань ондоо юумэнүүдээршье суурхадаг болонхой.

— Энэ хизаар минии хараһаар байтар хубилаа юм,—гэжэ намтай суг Краснодар хүдар ниидэһэн лётчик Игорь Коцур хөөрөө һэн. Нигэжэ хэлэхэдээ үлүү гаргаагүй. Барайгар тариһан жэгдэ тэбхэр талмайн уһа һужаагуудые түрин улам бүри саашалаад, үрэ жэмэстэ саадууд үргэдэжэ, ногоон далай мэтэ виноградннгуудай гол нугануудые дүүрэн эзэлээд, хада уулануудай хормой өөдэ гаража, уһалууриин каналнуудай ниишэ тиишэнь газарые һэтэ сохин ошохые энэ хүн үдэрһөө үдэртэ харадаг байба. Хорёод жэлэй турша соо шубуунай ниидэхэ үндэрһөө түрэл хизаарайнгаа хубилхые хараһан, өөрөөшье тэрээндэ туһалалсаһан хүн.

Дайнай һүүлдэ Коцур врачнуудай дурадхалаар Краснодар ерэһэн байгаа: хэдэ дахин шархатаһан хадань, урда зүгэй дулаан наран тэрээндэ шухала байгаа бшуу...

— Нилээд дайлалдаа гээшэ гүт?

— Транспортна самолёдуудта һуужа эхилһэн аад, истребительнүүдээр дүүргээ һэм. Нэгэтэ ЯК самолёдоор ниидэжэ ябатарни ходо һанаһан соом байдаг машина намайгаа «ойлгохоёо» болишобо. Парашютдаар һүрөө һаа һүрэхэ аад, «хуушанайнгаа ханиие орхихо гэжэ яахаб» гэһэн һанал түрөөд, самолёдоо буулгаһан байгааб... Газарта буухаяа бууһан хойноо шархатанхайгаа мэдээ һэм. Элдэб юумэ үзэгдөө һааб даа. Намайешье унагааһан, бишье унагааһан байхаб. Унагаагдаһан 7 «Фокке-Вульф» минии дансада оронхой.

Коцур Краснодарай хүдөө ажахын авиацида хүдэлжэ эхилээ һэн ха. Тэрэнэй хэлэһээр, ЯК-һаа ПО-2-то һууха гээшэ мотоциклһаа велосипедтэ һууһантай адли. Коцур байн тэрээндээ дадажа, дааһан хэрэгээ барагаар бүтээдэг болоо һэн.

Арбан жэлэй урда тээ Коцур түрүүшынхеэ МИ-1 вертолёдто һууһан байгаа. Саашадаа өөрөө пилодуудые бэлдэдэг болоһон юм. Удангүй тэрэнэй дайшалхы орденууд дээрэ Социалис Ажалай Геройн алтан медаль нэмэһэн байна.

— Поли саадуудаа түхэреэн жэл харууһалдагбди. Жэшээлхэдэ, 1958 ондо манай авиаторнууд 500000 гектар шахуу газар дээрэ хүдэлмэрилоо һэн. Харин мүнөө жэл тэрэ тоонь гурба миллионһоо дээшэ гараа. Минеральна утгажүүлгэ хаяха, хорото хорхой шумуулнуудтай тэмсэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэри хэгдэдэг. Юрэдөө хаба шадалаараал түрэл хизаартаа туһалнабди. Нютагнай мүнөө һалбаран хүгжэжэ, баян дэлгэр болоо...

2. Хүнүүд, хэрэгүүд, зорилгонууд

Славянск-на-Кубани — шэнэ город. Тэндэ хүдэлмэришэд, алба хаагшад, колхознигууд ажаһуудаг. Юундэ колхознигууд бэ гэхэдэ, совхозуудай болон хүдөө ажахын артельнүүдэй газар тариалан городһоо гараи сасуу эхилнэ бшуу. Хүнүүд үдэшэндөө кино хараха, концерт шагнаха, ресторан, кафенүүдээр һуужа амарха аргатай. Тиимэһээ хэнэй колхозник, хэнэй алба хаагша байһые тодорхойлхонь бэрхэтэй.

...Словянскын гэрнүүд үрэ жэмэсэй саадуудта халхалагдан харагдахаяа болибо. Тиинһээр намарай шэниисын нюдэ алдама нэмжээ үргэн полидо тулаад, мододшье үзэгдэхэеэ болижо, саашаа харгын хажуугаар шатарай хюлгэ мэтэ туйлай ехэ барайгарай плантацинууд харагдажа эхилбэ.

Владимир Дмитриевич Дубинин (үйлэдбэриин управлениин ахамад инженер) мотоорой хүнхинөөн һалхин хоёртой тэмсэн:

— Би эндэхиб, газар һайн мэдэхэб, бүхы районниинь алишье тээһээ уһаар хүреэлэгдэнхэй юм: урдань, зүүн тээнь, хойнонь—Кубань, Протоко голнууд, баруун хажуудань — Азов далай. Урданайхяараа энэ районниие Азов шадарай һужаагууд гэжэ нэрлэнэ. Анхан уһа голнууд ехээр үерлэдэг байһан дээрэһээ юуншье ургадаггүй һэн. 1930 ондо Гривенская станица шадар багахан участок дээрэ барайгар тарижа туршаһан юм. Энэнь Кубаньдахи түрүүшын плантаци байһан. Харин мүнөө ганса манай Петровско-Анастасиевска системэдэ 33 мянган гектар болонхой... Бидэ, уһалууршад, поличуудые уһаар ханганабди.

Машинамнай нариихан модон хүүргээр дүрбэн метр үргэнтэй каналые гаталан гараад, шулуун гэрэй хажууда зогсобо. Энэнь гурбан зуун километр ута уһалууриин системэдэ уһа тааруулан хубаарилжа үгэдэг 37 булүүртэй станцинуудай нэгэн байшоо. Станци бүхэндэ уһалууршад түхэреэн сүүдхээр дежурлана. Телефоноор уһа табюулдаг, хаалгадаг байна.

Булүүрэй станциһаа холо бэшэ 4 комбайн барайгарай полиие сабшажа ябаһанаа нэгэн доро болижо, абяа шэмээгүй болобо. Хүнүүд ногоон дээрэ һуугаад эдеэлжэ эхилнэ.

Комбайнер Василий Абраменко абяагүй, бодолгото болонги эдеэлнэ, харин тэрэнэй һамган Нина, тэрэл комбайнда хүдэлдэг штурвальнын туһалагша, эдеэгээ халбагадахын хажуугаар шэхэнэй шиир таһалбагүй. Игэжэ тэрэнэй хэлэһээр, «хэлэнэйнгээ шалаа гаргана». Юундэб гэхэдэ, комбайнай хүдэлжэ ябахада дуугаралсахын аргагүй бшуу.

— Юун тухай бэшэхэтнайб? — гэжэ Нина хүхюутэйгээр асууба.

— Таанад тухай. Хэр байнат?— гэбэб.

— һайн бэлэйт, бараг даа...—гэжэ Василиин хэлэхэтэй адли:

— Юун һайн юумэ байхаб,—гээд Нина таһа дүүрэнэ.—Тиигэжэл бэшэгты. Болбосоноор ажаһууха ямаршье арга боломжо үгы: театр үгы, кино үгы, моодын ательешье байхагүй. Бидэ эндэһээ арбан долоон километрэй газарта, хуторта һуунабди. Үбгэнтэеэ мотоциклаар ябадагбди. Тээ тэрэ, колясокатай. Манай эгээн ехэ дутуу юумэн гэхэдэ—һанза сэдьхэл ханааха юуншье үгы.

— Телевизор яагааб...—гэнэ Василий.

— Хүнүүдтэй хөөрэлдөө һаамнай намда дээрэ.

— Станицада театр бии.

— Теэд тэрэшни станицада ха юм.

— Олон хуторайхид тэндэ зөөжэ ошонхой...

— Харин би ошохо дурагүйб. Бидэ һайн гэртэйбди, сааднай ехэ, уһан хажуудамнай. Юундэ би зөөхэбиб тиишэ?

— Шинии хүсэл ханаахагүйш...

— Хэды шэнээн мүнгэ абанабта?—гэжэ һонирхобоб.

— Үбгэмни тонно бүриин нэгэ түхэриг таби мүнгэ, би нэгэ түхэриг олодогби.

— Үдэрэй хэды тонно хуряанабта?

— Арба нэгэнһээ арбан гурба хүрэтэр,—гэжэ Вася хэлэбэ.

— Мүнгэеэ гаргашалха газар үгы,—гэжэ Нина баһа гомдоно.

— Хайшаа үгы болошообта?— гэжэ Дубинин машинаһаа гараад, сигналша матросой тугаар даллаһан мэтэ шляпаараа даллаба.

Удангүй тэрэ бидэ хоёр булүүрэй станцида орообди. Дубинин мэхэтэйгээр хараад хэлэбэ:

— Энэ телефон. Энэ булүүрнүүд. Энэ гэһээр үзөөгүй юумыетнай харуулхаб.

Телефоншье абяагүй. Дежурнашье абяагүй. Булүүрнүүдшье абяагүй. Теэд гэнтэ булад соргонууд өөһэдөө хүдэлжэ, станциһаа холо бэшэ байһан туйлай томо долоон соргоһоо уһан хүүен урдаба.

— Иихэдээ телеуправлени хүдэлбэ гээшэ,—гээд дежурна тайлбарилна.

Кубань мүнөө манай орон дотор суглуулагдадаг бүхы барайгарай гурбанай нэгэ хубиие үгэнэ. Тиихэдэ табан зуу мянган гектар шахуу ашаглагдаагүй газар бии. Үшөөл уһан дуталдана. Уһалууриин түхеэрэлгэнүүдые бүри һайнаар хүдэлдэг болгоо һаа, нилээд ехэ шэнэ талмай ундалуулха уһан арьбалагдаха һэн гэжэ Дубинин, тэрэнэй нүхэд тооложо гаргаһан байгаа. Тиигээд уһалууридa телеуправлени хэрэглэхэ һанал гараа бэлэй.

Гидротехникэ, мелиорациин эрдэм шэнжэлгын институдай мэргэжэлтэ, хаһатай үндэр бэетэй, һахал һамбай табиһан Владимир Федорович Руденко Новочеркасскһаа ерэжэ, тэрэ хүсэлыень бэелүүлээ. 1967 ондо Петровско-Анастасиевска уһалууриин түхеэрэлгэнүүдэй «зүрхэндэ» телемеханическа управлени бии болоо. Багаарнь абаад үзэхэдэ, телеуправлениин ашаар гектар бүхэндэ хоёр мянган кубометр уһан алмагдаха байна. Булүүрэй станцинуудта хүнүүдэй хүдэлхэеэ болиходо, 800 шахуу хүн сүлөөдэ гаража, ондоо ажалда табигдаха. Машина диспетчер хоёр хэдэн олон хүнэй хэхэ юумые бүтээдэг болохо.

— Бидэ хэнэйшье, хаанашье хэзэгүй юумые хэжэ байнабди,—гэжэ Руденко хэлэнэ.—Советскэ Союздашье. хилын саанашье теле[...]
ниин ашаар иимэ ехэ талмай[...]
дадаг болоодүй. Би мүнөө э[...]
өөрынгөө пультһаа холын [...]
станцинуудта команда үгэх[...]
тайб. Тиигэбэшье энэ хү[...]
мнай дүүрээ гэжэ хэлах[...]
байна.

3. „Гурбан далай[н] район

Темрюк—хоёр мянган д[...]
километр талмайтай районой[...]
Энээниие даншье гайхалтай [...]
шэ гэжэ һанамаар. Үнэндөө [...]
бэшэ. Яахадааб гэхэдэ, энэ [...]
виноград ургуулдаг 22 сов[...]
виноградннгууд 17500 гект[...]
майе эзэлжэ, жэлдээ 110 [...]
тонно жэмэс үгэнэ. Энэ район[...]
син Федерациин бүхы вин[...]
гуудай 11 процент хүртэнэ.

1966 ондо эндэхид виног[...]
далдажа, хори миллион үлүү[...]
хэригэй олзо олоһон байга[...]
мүнгэнэй зарим хубинь совх[...]
заводуудай хүдэлмэришэдэй [...]
түлөөһэндэ ошоһон, тии[...]
ашаар тэдэнэй дундуур салин[...]
мүнөө һарадаа 150-һаа 200 т[...]
тэ хүрэһэн байна. Энэ жэлэй[...]
бүри һайн, тиимэһээ ажалш[...]
эо үшөө дээгүүр байха ёһотой[...]

Энэ бидэ Староититаровск[...]
циин Прасковья Кириченко [...]
танилсабабди. Тэрэнэй ажаба[...]
дань тиимэшье хүнгэн бай[...]
нүхэрынь дайнһаа бусаагүй, [...]
раа хоёр үхибүү хүл дээрэн[...]
гаа. Владимир хүбүүнэйнгээ [...]
медальтайгаар арбадахиие д[...]
дэ баярлаһандаа, мүн нүх[...]
сугтаа баярлалсаха аргагүй [...]
да уйлаад абаһан юм.

Үнгэрэгшэ жэл пенсидэ [...]
Совхозтой дүүрэн тоосоо [...]
1600 түхэриг абаһан байна. [...]
дэ һарын 120 түхэриг пенси[...]
байхаар тогтоогдоо. Пра[...]
Яковлевнагай шабар гэрэй х[...]
шэнэ шулуун гэрэй ханануу[...]
Тэрэнэй үхибүүд—хүбүүн, [...]
ниинь баһал һайнууд гэртэй, [...]
нэнхэй. Ажалаараа, гүрэнэй [...]
долгоор зондоо хүндэтэй, х[...]
наһандаа дүүрэн хангагданх[...]
на.

Темрюкскэ район нали [...]
мянган зонтой, тэрээнһээ ар[...]
лоо мянганиинь—һурагшад. [...]
басагад һургуули дүүргэхэдэ[...]
нодар, Новороссийск гү, али [...]
һаа ондоо тээгүүрхи инстит[...]
ороно. һургуулитай болоод, [...]
хинь һөөргөө бусадаг. Юундэб[...]
дэ, дэлхэй дээрэ эндэхиһээ д[...]
зар үгы гэжэ тоолодог.

Ородой агууехэ поэт Лер[...]
рассказуудайнгаа нэгые ин[...]
нүүдээр эхилһэн байгаа: «[...]
—Россин далай шадарай бү[...]
родуудһаа эгээн янданиинь» [...]
мүнөө Тамань Темрюкскэ рай[...]
гоо хоёрдохи, шэнэ түхэлэй [...]
лэн гоё һуурин газар болонхой[...]
оной зон поэдэй үгэнүүдые [...]
хэлэдэг. Яахадааб гэхэдэ, тэр[...]
хитэй сасуулхада, мүнөөнэй [...]
хэды гоё болооб гэжэ бүри [...]
ойлгогдоно бшуу.

Темрюгэйхид тэдэнэй [...]
илангаяа винограддa хабаата[...]
мэн тухай тон дуратайгаар [...]
дэг.

«Манай Темрюкскэ район—[...]
далайн район».—гэжэ тэдэ [...]
дуратай. Хүнэй гайхаһан я[...]
байхада, игэжэ тайлбарилда[...]
дэхинь—Азовой далай, хоёрд[...]
—Хара далай, харин гурбада[...]
улаан архиин...

Армен МЕЛИК-СИМОН[...]
АПН-эй тусхай к[...]

Улаан-Үдын сэмбын фабрикын ээрэгшэ Валентина Максимовна Любовникова шэнэ жэлэй эхинһээ һайн шанартай нооһо ээрэжэ, халаанайнгаа даабари үлүүлэн дүүргэнэ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Любовникова ажалдаа.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

БАГШАНАРАЙ КОНФЕРЕНЦИ

Баргажан тосхондо аймагай багшанарай конференци үнгэргэгдэбэ. Тэрээн дээрэ КПСС-эй райкомой секретарь К. П. Бадмаев «Арадай гэгээрэлэй 50 жэл соо хүгжэһэн зам тухай» һонирхолтой элидхэл хэбэ. Гадна аймагай гүйсэдкомой гэгээрэлэй таһагые даагша А. Х. Филиппов һургуулинуудта тусхай программын ёһоор үнгэргэгдэдэг хэшээлнүүдэй аша үрэ тухай дэлгэрэн[...] үгэ хэлээ.

Удаань дурсагдаһан темэ[...] дээр конференцидэ хабаадагш[...] өөһэдынгөө һанамжануудые [...]лэһэн байна.

Хоёрдохи үдэрынь эндэ сугл[...]һан багшанар тусхай семина[...]нуудта хабаадажа, дүй дүршэ[...] халан абалсаа.

А. ОЧИРОВ.

ЭДИР РАКЕТЧИГҮҮД

Москвагай Ленинскэ хадануудын Пионернүүдэй байшангай космонавтнуудай клубай ракетно-конструкторска хэлтэстэ ... ухибүүд хабаададаг. Улаан ...гаһан шэнги ургажа ябаһан. ...олгэн ухаатай гушан ухибүүд! ...нэ бодото гү гэхээр түрүүшын ...кетэнүүдэй модельнүүд бүтээг...д, мүрысөөндэ хабаадуулагдаг байба. Саашадаа модель бү...өөр туршалга хэгдээ. Эдирхэн ...халшэ Артём Задикянай «бага ...кетэ бүтээлгээр» ухибүүдые ...гахань бэрхэтэй байгаа. Тиишье энээнһээ тунхаряагүй.

Артём хайшаашье тэгшэ хүн. ...сква шадархи газарнуудаар. ...ков, Новгород хотонуудаар хэ... удаа аяншалаа. Тиимэһээ ... урда сагай ород архитектура ... мэдэдэг. Сахилгаанай боло... уеэ буулгаһан элдэб һонин ...о-зурагуудые суглууланхай. ...галиин һүртэй үзэгдэлнүү... буулгаһан зарим зурагуу...ень СССР-эй Гидрометеоцентр...энһээ абаһан байха. һүүлэй ...лдэ «бага ракетэ бүтээжэ» ...алаа. Ракетно-конструкторска хэлтэсэй хүбүүд өөрынгөө хүтэлбэрилэгшые хүндэлдэг, бүхы талаарнь һажааха гэжэ оролдодог. Энэшье ушар Задикянай хүдэлмэридэ туһалдаг байна.

Энэ хэлтэстэ ашаа үргэдэг модель зохёохо хүдэлмэри хэдэн жэлэй турша соо хэгдэжэ байнхай. Модель зохёогшод дараар хүдэлдэг стандартна двигательнүүдые хэрэглэһээр үнинэй. Гэбэшье тэдэнэй хүсэнэй алли бэшэ дээрэһээ өөдөө табигдаһан ракетэ сэхэ ниилэдэггүй, хэлбэлзэдэг. Нүхэр Задикянай хүтэлбэри доро хүдэлдэг эдир ракетчигүүд сэхэ ниидхүүлхэ камератай конструкци зохёогоо.

Имэ двигательтэй модель секунда соо 100 метр түргэнөөр ниидэнэ. Тиихэдээ ниидэлгын үндэрынь дээшэлүүлэгдэдэг. Мүнөө 500 метр үндэртэ 500 грамм ашаа абажа гарана. Двигательнүүд бүтээгдэжэ, хэрэглэгдэдэг болонхой. Үшөөшье ехэ ашаа тээдэг хүсэ ехэтэ ракетэнүүд һаяын сагта бии болгогдохо. Ниидэхэдээ тогтууритай ехэ ашаа тээдэг модельнүүдые бии болгохо гэжэ эдир конструкторнууд оролдоно.

Үүлэнүүдтэ нүлөөлхөөр бүтээгдэһэн ракетын бүридэл ехэ һонирхолтой. Тиимэ холбоо двигательтэй түхеэрэлгэ нэгэ двигательтэ 4 гү, али 6 стандартна модель 200-гаад метр үндэртэ гаргадаг байна. Тэндэһээ саашаа ами аминдаа «ниидэжэ» захалдаг Модельнүүд заагдаһан үндэртөө хүрэжэ, үүлэнүүдтэхи хүдэлдэг бодосуудые бутаргаха зэргэтэй. Эдир ракетчигүүд замбуулинай физикын хэлтэсэй ухибүүдтэй хамта эдэ туршалгануудаа бэелүүлхэ хүсэлэнтэй.

Артём Задикян эбтэй аетай коллектив бии болгожо шадаа. Тиимэһээ эндэхи эдир космонавтнууд тон оролдосотойгоор, һонирхолтойгоор хүдэлнэ. Шэнэ ракетэнүүдэй бүридэлые хамта зүбшэн хэлсэдэг. Ленинскэ хадануудта гү, али городһоо газаа тээ амаралтын үдэр шэнэ модельнүүдээ табижа үзэдэг.

Летчик-космонавтнууд, эрдэмтэ-конструкторнууд жэл бүхэндэ ухибүүдтэ айлшаар ерэдэг. Хэдышье сүлөөгүй һаа, ухибүүдтэ ерэхэ саг олоод лэ байдаг юм.

Борис ПШЕНИЧЕР,
АПН-эй корреспондент.

ХИЛЫН САДАНҺАА
ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

ООН-ой Генеральна секретарьта эльгээгдэһэн бэшэг

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Иорда...н территори дээрэхи арабуу... лагериие январиин 1-дэ Из...лиин агрессорнуудай буудаһа... шалтагаанаар гурбан хүн ...лһан, зургаан хүн горитой...р шархатаһан байгаа. ООН-ой ...еральна секретарьта эльгээһэн бэшэг соогоо Иорданиһаа ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэгшэ Эль-Фарра гэгшэ Израилиин түримхэйшүүлэй бузар булай ааша хойшодоо болюулхын тула ООН-ой талаһаа зохихо хэмжээ абахыень эриһэн байна.

Хитадта юун болоно байнаб

...екинэй бүд нэхэлгын комби...й «зүүнэй тала баримталаг...та» сэрэгэй частьнуудай ту...мжа үзүүлһэн тухай үргэн ... мэдээсэл түрүүшынгээ нюур...та Пекинэй газетэнүүд то...һон байгаа. Тэрэ мэтын мэдээ...үүд Пекинэй хэблэл газетэ...тэ үе үе болоод таражал...даг. «Зүүнэй тала баримталаг...ые» предприятинууд ба эмхи ...ануудта ажалда оруулха, ...шень дэмжэхэб, хэниень ...эхэб гэжэ шиидхэхэ—тиимэ ...габаринууд зэбсэгтэ хүсэ...эй түлөөлэгшэдтэ үгтэдэг. ...түүлэгшэ Маогой зохеолнуу...» шухала хэрэг эмхидхэхэ ...габари сэрэгэй түлөөлэгшэдтэ ...а тэрэ бүд нэхэлгын комби... дээрэ үгтэһэн байна. «Мүнөө, ...р бүри ажалаа эхилхынгээ ур...эа, комбинадай хүдэлмэришэд ...алба хаагшад түрүүлэгшэ ...огой дүрсын урдэ сугларжа, ...тал ба бодото ажал хоерые ...а тааруулха тухайнь зааба...тахыень гуйжа тэрэ дүрсэдэ хандадаг болобо. Тэдэнэр түрүүлэгшэ Маогой зохёолнуудһаа цитадуудые сээжэлдэһэнэй һүүлээр лэ, түрүүлэгшэ Маоһоо һургаал абаһанай һүүлээр лэ ажаллаха газарнуудта тaража ошодог» — гэжэ ниислэлэй газетэнүүдтэ толилогдоһон мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Халаанай дүүрэһые дуулгаһан дохёогой һүүлээр тэдэнэр Мао Цзэ-дунай дүрсын үмэнэ дахинаа сугларжа, хэһэн ажал тухайгаа, өөһэдынгөө үзэл бодолой ямар байһан тухай тоосоогоо үгэдэг.

Бүд нэхэлгын комбинат дээрэ тиимэ «шэнэ гурим» сэрэгэйхид тогтооһон байгаа.

Чжэцзян провинциин партийна хүтэлбэрилтэдэ ба арадай засагай хуулита органуудта эсэргүү тэмсэлдэнь цзаофанинууд хунвэйбинүүдтэ сэрэгэй частьнуудай үзүүлһэн шиидхэхы удха шанартай туһаламжань энэ провинциин цзаофанинуудай конференциин резолюци дотор тэмдэглэгдэнэ.

Конгодо (Киншаса) Хэмфри ерэбэ

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС). Африкын оронуудаар олон үдэрэй информационно аяншалга хэжэ ябаа США-гай вице-президент Хэмфри Киншасада ерэбэ.

Аэропортһоо Киншаса ошохо харгы дээрэ, Конгын национальна герой Патрис Лумумбын дурасхаалда бодхоогдоһон монументһээ холо бэшэ, Вьетнамда США-гай хэжэ байгаа агрессидэ эсэргүүгээр тэмсэгшэд вице-президентын машиные зогсооһон байна. «Бидэнэр США-гай империализмые, Вьетнамда хэгдэжэ байгаа үйлэтэ муухай хэрэгые буруушаанабди!». «Хэмфри, гэртээ буса» — гэжэ байжа автомобиль тойроһон 150-аад залуушуул дабтажа байжа хашхараллаба.

США Конгодо анхаралаа ехээр табина. Тэдэнэр Мобутын правительствада зээли-кредит табина. конголез армида самолёдууд болон ашаанай автомобильнуудые үгэнэ, полициень мүнгөөр хангана. Америкын ээзд баяшуул Конгодо горитойхон мүнгэ зооритэй, тэдэнэр энэ орон соо мүн лэ горитой нүлөө үзүүлдэг юм.

Бонн һанаагаа зобоно

БОНН, январиин 5. ТАСС-ай корреспондент В. Серов ингэжэ мэдээсэнэ: «Вьетнамда боложо байгаа дайнда гарадаг түйлай ехэ гаргаша дээрэһээ алмалта хэхээр Америкэдэ абтажа байгаа хэмжээнүүдэй хойшолонгуудые баруун оронууд, тэрэ тоодо ФРГ-эйшье үнэн бодото дээрэнь үзэхэ юм»—гэжэ «Нойе Рейнцатунг» гэжэ Баруун Германиин газетэ тэмдэглэнэ.

Бонндохи американска хамаатанай хэлээшэдэ түшэглэн, ФРГ-дэ байгаа 200 мянган хүнтэй Америкын арми барижа байха гаргашые Бонн бүхыдэнь даажа абаха ёһотой гэжэ США баадхана гээд газетэнүүд мэдээсэнэ. Тэрэ гаргашань жэлэй 3 миллиард марка болохо юм. ФРГ-дэ 55 мянган хүнтэй рейнскэ армиие барижа байгаа Англи баһал тиимэ эрилтэ Бонной урда табина. Тэрэ армиие барижа байхын тулада жэлдээ 900 миллион марка гаргашалагдадаг.

Өөһэдынхидөө бомбодобо

ЛОНДОН, январиин 5. (ТАСС). Америкын авиаци үсэгэлдэр Сайгонһоо зүүн-хойшо 22 километрэй газарта өөһэдынгөө сэрэгэй байһан газарта бомбо хаяжа, 4 солдадуудые алаһан, 21-е шархатуулһан байгаа. Америкын ябаган сэрэгэй подразделенинүүдэй байһан газарые лётчигууд алдуу боложо «бомбодоо гэжэ Америкын командованиин түлөөлэгшэ хэлэбэ гээд Сайгонһоо Рейтер агентствын корреспондент мэдээсэнэ.

Францида Мао Цзэ-дунай тала баригшадай бууталга тухай „Юманите" газетын статья

ПАРИЖ. Францида Мао Цзэ...й тала баригшадай политиче... бууталга тухай Францин ...мунис партиин ЦК-гай полит...огой гэшүүн бэ секретарь ...ж Марше гэгшын статья ...Юманите» газетэ толилбо.

1963 оной октябрьда Мао Цзэ...ай бүлэг бүхы коммунис ба ...лмэришэдэй партинууд дотор ...дэлэй ябуулга дэлгэрүүл...ень өөһэдынгөө тала баригша...анха түрүүн уряалһан бай...гэжэ статья дотор хэлэгдэнэ. ...65 оной ноябрьда «Жэньминь ...бао» гэжэ Пекинэй газетэ Хи...ай хүтэлбэрилэгшэдэй хүсэ... ингэжэ тодорхойлһон байгаа: ...мунис болон хүдэлмэришэдэй ...инуудай «ревизионистско» ...тика гэдэгтэ эсэргүү тэмсэ...орилготой «Коммунис парти...ые бүхы оронуудта бай...аа».

Францида тиимэ даалгабари ...һаа хаягдаһан үсөөн тоо... хүнүүдтэ, үзэл бодолоо ху...һан нюурнуудта, авантюрист...та үгтэһэн байгаа. Тэдэнэй ...ынь франко-хитадай хани ...анай обществын марсель... комитедтэ бүлэглэһэн байба.

...Цзэ-дунай бүлэг тэдэнэй ...ыдэ горитойхон мүнгэ зөөри ...эн байха юм. Номнол ябуул... тулада, мүн хүдэлмэришэдэй ...һаа үнэн сэхэ эдэбхитэдые ...лажа абаха һэдэлгэ хэхын ...а хэдэн зуу миллион үгтэ... байха. Газетэ, брошюранууд ...Пекинһээ эльгээгдэдэг бай... Хитадай коммунис партиин ... Албаниин коммунис партиин ...уд тэрэ ажалаа эхилхэдэнь ...ын тула Франци ерэдэг ...а.

Хитадай тала баригшадые ...циин буржуази өөрынгөө ...һаа эдэбхитэйгээр дэмжэдэг ...а, гээд саашань Ж. Марше ...глэнэ.

...ш-Дю-Рон департаментда ...белоһон тэдэнэй «съездынь» ...ида Хитадай тала баригша... бууталһыень батлан ха...а, гэжэ Ж. Марше бэшэнэ. ...нэр улад зонһоо холо, дү...балай фермэ дээрэ, деголевско полициин сахилта доро тэрэ «түүхэтэ» съездээ үнгэргэхэдөө өөһэдынгөө бууталгые олониитэһээ нюужа шадаха бэззэбди гэжэ найдаһан байгаа. Теэд, тэрэ бууталгань тон эли болоһон тула тэрээн тухайнь хэблэл үргэнөөр мэдээсэхэ баатэй болоо һэн.

Хитадай тала баригшадай хэлэшэгүйгөөр бууутажа доройтоһыень съезд дээрэ хэлэгдэһэн түгэсхэлэй үгэ гэршэлнэ. Тэрэ үгэ дотор «буруу хараһан ажалшалта», «анха түрүүн үгэдэмни орожо байһан хэбэртэй аад лэ, хожомынь буруу харашаһан» студентнүүд ба интеллигентнүүдтэ хараал шэрээл табигдаһан байгаа. Тэдэ студентнүүдые, интеллигентнүүдые «сэхэ бэшэ эгэгээдүүд, хүдэлмэришэдэй хүдэлөөндэ тон хорото жэшээ харуулагша хүнүүд» гэжэ байжа нэрлэһэн байгаа.

Энэнь—шухала мэдэрэл мүн. Энэ хадаа Мао Цзэ-дунай номнолые хүтэлбэри болгогты гэжэ дурадхадаг авантюристнүүдэй хойноһоо ажалшадай ба интеллигенциин дахажа ябахаа шууд арсадаг байһыень батлан харуулна.

(ТАСС).

Мүнгэ зөөриин хомордоһон дээрэһээ Японой правительство ажалшан зонһоо налогуудые ехээр татажа, гүрэнэй бюджедэй хэмжээе дээшэлүүлхээ һэдэнэ. Хэрбээ имэ хэмжээ хараалагдаа һаа, эд бараанай үнэ сэн дээшэлжэ, нэн түрүүн арад зоной ажабайдалда муугаар нүлөөлхэ болоно.

Японой правительство имэ хэмжээ хараалха зорилгоор Токио хотодо конференци зарлаһан байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ налог татаха тухай правительствын хэмжээ хараалгые буруушааһан демонстраци боложо байна.

ЯФС—АПН-эй фото.

БУРЯАД ЛИТЕРАТУРНА ХЭЛЭ ХҮГЖӨӨХЫН ТУЛАДА ЮУ ХЭХЭ ШУХАЛА ГЭЭШЭБ?

«Буряад үнэн» газетын редакци 1967 оной августын 16—17 хоёрто гаргаһан номернуудтаа Д. Д. Доржиевай статья толилжо, буряад хэлэ бэшэгэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ табиһан байгаа. Тиин нүхэр Доржиевай һанамжануудые 6 зүйл болгожо бүлэглөөд, зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшадай хэлэһыень тобшо тэды элирхэйлхэтээ хамта, өөрынгөө һанал хабсаргаха байнам.

Нэгэдэхинь. Паарна үгэнүүдые үсөөдхэжэ эхилээд, һүүлдэнь хэрэглэхээ болихые бодоё гэжэ Д. Д. Доржиев дурадхана. Теэд зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадагшад бултадаа шахуу энэ һанамжыень буруушааһан байна. Энээн тухай илангаяа дэлгэрэнгыгээр Л. Шагдаров, К. Черемисов, А. Дарбеева, Н. Дамдинов гэгшэд бэшэбэ. Баһа бишье Д. Д. Доржиевай паарна (гэхэ гү, али зэргэшэ) үгэнүүдтэ дурагүйлхэһыень гайхаха байнаб. Үсөөн тоотой уладуудай зүгһөө хэлэээ эндүүтэй алдуутайгаар хэрэглэхэ ябадал гаража магадшье һаа, харин арад зон бултаараа уеын үедэ буруу хэлээр хэлэдэг байха гэжэ яаха юм? Хэрэгтэйл хадань зэргэшээ (гэхэ гү, али хоёролжон) үгэнүүдые буряад зон орхиногүй ёһотой. Тиимэ ушарһаань манай хэлэндэ ямар үедэ хайшаа түлэбтэйгөөр имэ үгэнүүдэй хэрэглэгдэдэгыень нарибшалжа шэнжэлээд, тэрээн дээрэһээ һургаал олохо һэмди гэһэн бодол һайшаагдаха байна.

Хоёрдохинь. Үгын үндэһэндэ залгалта нэмэжэ, шэнэ үгэ гаргахын мүрөөр хэлээ баяжуулха гээшэ гол аргануудай нэгэн юм гэжэ Д. Д. Доржиев бэшэнэ. Тиимэншье яһала тиимэ ааб даа, зүгөөр нүхэр Доржиевай үгэһэн жэшээнүүд соонь хангалтагүй дурадхалнууд бии гэжэ нүхэд Д. Дугаров, Н. Намсараев, Л. Шагдаров болон К. Черемисов зүб ажаглана. Нэрээшье, жэшээнь, «столяр» гэжэ ород үгэтэй тэн удхатай **модошо дархан** гэнхэй буряад холбоо үгын байтарнь «модошон» гэе гэхэдээ, юу хэлэнэ гээшэб, **модошомнай** ородоороо «лесоруб» ха юм. Тэрээншэлэн «слесарь» гээшые **түмэршэ дархан,** «ткач» гээшые **бүд нэхэгшэ** гэдэг байн гэһээнь мухар болгожо, «түмэршэн», «нэхэгшэ» гэхэдэ, хүсэд удхань гаранагүйл. Холбоо үгын нэгэ талыень хороохоро, удхань балартажа, шанараа алдана гэжэ мэдэрхын хүсэлэнгүй дээрэһээ нүхэр Доржиев статьягайнгаа нүгөө нэгэ зүйл соонь ошоод, **уралан нарижуулагша, ухаалан зохёогшо, замай залуурша** гэхэ мэтын орондо «уражуулагша», «ухаалагша», «залуурша» гээд дуран соогоо самордохобол, хамаагүй шэнгеэр хэлэжэ байха юм. Тэрэнһээ байтагай **луговодые** «нугашан», **морягые** «далайшан», **леснигые** «ойшон» гэе гэхэдээ, бүришье бүтэхэгүй дурадхал оруулагдана хаш даа. «Нугашан» гэжэ үгэ буряадта бии юм һаа, нуга руу хэдыгээрээ ошоһон гү, али байрлаһан хүнүүдые, «далайшан» гэхэдээ, загаһа агнахаяа юм гү, али ондоошье хэрэгээр олоороо далайда гарагшадые, «ойшон» гэхэдээ, ан гүрөөлэй үргээлдэ юм гү, али ондоошье ушараар ойдо гараһан уладуудые хэлэжэ магад аабы, бү мэдэе, харин эдэ үгэнүүд «луговод». «моряк», «лесник» гэһэн удхатай бэшэ байһаниинь сохом мэдэгдэнэ. Энэ хирын һарюу мурюу үгын оронсогууд хэлэ баяжуулхын үльгэр жэшээ боложо шадахагүй бэзэ.

Гурбадахинь. Литературна хэлэндэ хэрэглэгдэжэ байһан үгэнүүдые зүбөөр ашаглая гэжэ Д. Д. Доржиев хэлэһэн байна. Имэ эрилтэ хэр үгһөө хойшо табигдадаг юм, теэд табигдаханшье буруу бэшэ бэд даа. Зүгөөр бодото баримтанууд дээрээ ошоод, баһа эндэт тааг болон гэхэдээ, зүб юумэмнай буруугай һүүдэртэ дайрагдаад абана. Хойто буряад тээһээ абтаһан **сомоо** «вал» бэшэ, харин «зарод» гэһэн удхатай, «кефир» гээшэмнай **айраг** бэшэ, **тарагта** дүтэрхы эдеэн, «кумыс» гээшэ оройдоошье **тараг** бэшэ, харин буряадаар **сэгээ** гэжэ нэрэтэй ундан һэн бэлэйл. Үшөө тиигээд **полние** «тарилан» гэе, **цветник** гэжэ ород үгые «сэсэглиг» гээд оршуулая гэхэ мэтын дурадхалнуудынь мүн лэ зүбшөөхын аргагүй, энэ тэрэ нютагта хэлэгдэдэг юм гү, али хэлэгдэдэггүй юм гү, юрэдөөл тиимэхэн аһамсаг үгэнүүд байна. Саашаа болоходоо, баһа имэрхүү гү, али бүришье хэмэл хэлбэриин жэшээнүүд тушаалдана: «дүүлэгшэ» гэжэрхиһэн бэеэрээ, «младший» гэһэн удха, «Хүйтэн үбгэн» гээд, «Дед-мороз» гэһэн удха олгоё гэгдэнэ. Теэд хэр ингэжэ болоолтой юм: буряад хэлэндэ **ахалагша** гэжэ үгэ бии аад, **«дүүлэгшэ» гэжэ** үгэ үгы аабза; буряадта «Дед-мороз» гэжэ ойлгосо урдань байгаагүй ушарһаа энээниие сэхэ үгэшэлэн оршуулаад, **«Хүйтэн үбгэн»** гэхэдэ, январиин янгинама жабар хүйтые дүрсэлһэн дүрэ (образ) гаража үгэнгүйгөөр ехэдээл һаа, «хүнөөр ниисэгүй зантай, хүйтэн шарайтай үбгэн» гэһэн удхатай холбоо үгэ болошоно бэшэ аал?!

Дүрбэдэхинь. Д. Д. Доржиев статья дотороо буряад литературна хэлэндэ түрэл монгол хэлэнэй үгэнүүдые хэрэглэхэ һэмди гэнэ. Тус һанамжа тогтом шэнээр хэлэгдэжэ байна бэшэ гэхэтээ хамта, жэшээ болгон дурдабал, 1963 ондо Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн, Сибириин арадуудай литературна хэлэнүүдэй хүгжэлтын тухай зүблэһэн конференци дээрэ монгол үгэнүүдые буряад хэлэндэ абалганай хараа хэмжээн ямар байлтайб гэһэн асуудал гараа һэн. Урда хэлсэгдэһэн юумые хайхарангүй орхёод, саашаа наашань хэлбэрүүлжэ байжа, дахин дабтаһанай үрэ бии юм гү? Юундэб гэхэдэ, угайдхадаа тэрэ конференци дээрэ хэлэгдэһэн хараа хэмжээнэй үүдэнһээ хаража үзэнгүйгөөр, **конференц-залые** «хуралдаанай танхим», **физкультурые** «махабадай соёл», **оборудование** «тоног», **скоростиие** «хурдаса» гэе гээд жэшээнүүдые нүхэр Доржиев нюдэ шудэ балай шэдэлнэ. Энэ хирын дурадхалнуудые хараад байхадаа, монгол үгэнүүдые абаха ёһотой гэбэшье, хэтэрүүлхэ хэрэггүй гэжэ Л. Шагдаровай, монгол үгэнүүдые абаха гэлгэндэ арсалта байхагүй, зүгөөр хүнүүдтэ ойлгогдохоор үгэнүүдые абаха юм ааб даа гэжэ Н. Намсараевай хэлэгшэ зүйтэй гэхэ байнаб.

Табадахинь. Нютаг үгэнүүдые абажа, литературна хэлээ баяжуулдаг байха хэрэгтэй гэжэ Д. Д. Доржиев уряална. Имэрхүү юрэнхы эрилтэ дуулдаһаар лэ байһан юм: профессор Т. А. Бертагаев, доцент Д. А. Алексеев болон бусадшье нүхэд нютаг нютагай үгэнүүдые үргэнөөр хэрэглэе гэһээр үнинэй агша. Тиихэһээ байтагай 1951 ондо Москвада хэблэгдэһэн «Буряад-ород словарь» доторoo К. М. Черемисов нилээд олон тоото элдэб нютаг үгэнүүдые (диалектизмүүдые) багтаажа ниитэлһэн байдаг. Гадна А. И. Шадаев, П. И. Малакшинов болон бусад зохёолшод өөһэдынгөө зохёолнууд соо нютаг үгэнүүдые хэрэглээдшье туршаһан байдаг. Хэршье тиихэдэнь нютаг нютагай үгэнүүд тиимэ олоор литературна хэлэндэ ороно хэбэргүй янзатай агша. А. И. Шадаевай «Бар тайга соо» гэжэ зохёолһоо абажа, нүхэр Доржиевай жэшээ болгон харуулһан **хүбэндэхэ, балгаха, мяахай, хэдүүлгэ, зудан, хэлбэг** гэхэ мэтын диалектизмүүд литературна үгэнүүдэй тоотой боложо шадаагүйһөө байтагай, шадаханшье мэдэгдээгүй хаш даа. Зүгөөр энэ баримта хал бараад, нютаг үгэнүүд гээшэ манай литературна хэлэндэ оройдоо абтадаггүй гэһэн шэнгеэр һанаха болоо һаа, огто буруу бэлэй, яахадааб гэбэл, **баран, гульдаха, ёохор, захалха, наартай, озохо, онтохон, самоолхо, угаа, шэбшэхэ** гэхэ мэтын үгэнүүд олондо мэдээжэ боложо, литературада хэрэглэгдэдэг байһаниинь сохомтой бшуу. Тиибэ ябашье, литературна хэлэндэ абтаһан нютаг үгэнүүд үсөөншэг тоотой байха юм. Теэд юундэ имэ үсөөн байлтай юм гэбэл, үгын сан (лексикэ) гээшэ доторой бүридэлгэтэй (системэтэй) ушарһаа түбһэн үгэл гээд өөрынгөө оршон уруу табиха ёһогүй болоно. Эгээл энэ бодол хараадуулжа, дурсагдаһан 1963 оной конференци дээрэ ямар нютаг үгэнүүдые литературна хэлэндэ абамаар бэ гэһэн асуудалаар бага зэргэшье һаань һанамжа үгтэһэн байха. Тус асуудалые һэргээхэ гээ һаа, тэрэ конференцидэ хэлэгдэһэнһээ урагшань алхабал, һайн ха һэн.

Зургаадахинь. Д. Д. Доржиевай бэшэһээр хадаа, грамматическа формонуудые литературна хэлэндэ хэр зэргэ ашаглажа байһан тухай хоёр-гурбан юумэн хэлэгдэнэ. Тэдээн соонь баһал зүбтэйшье, буруутайшье зүйлнүүд бии шэнги. һүүлэй үедэ **-һан (һэн, -һон)** залгалтатай үнгэрһэн сагай причастяар мэдүүлэл дүүргэдэг болоһониинь зүйтэй гэжэ нүхэр Доржиев тоолоно. Минии харахада, энэнь, хай даа, монголшолһон юм гү, али сонгоолшолһон юм гү, туршалга хэбэртэй байгша. Тиин нүгөө нэгэ зүйл тухайнь К. Черемисов бэшэхэдээ, «Багадхаһан удхатай **-хан (-хэн, -хон)** гэжэ суффиксые Д. Д. Доржиевай буруушаан хэлэһые хүнүүд балай һайшаахагүй бэзэ», — гэнэ. Минии ойлгохоор, Д. Д. Доржиев багадхаһан суффиксые оггоолон буруушаагаашье бэшэ, харин хэтэрмэ олон удаа хэрэглэхые арсаһан янзатай. Гэбэшье, энэ суффиксынгаа нарин удхыень элирүүлжэ шадаагүй гэжэ зүб тэмдэглэгдэһэн байха юм. Саашань, глаголой вид (үйлэ үгын байдал) харуулһан **-ша (-шэ -шо)** гэжэ залгалтые буруу хэрэглэнэбди гэхыень нүхэр Доржиев гэжэрхёод, энээндэнь этигэмээр баримтануудые заажа бираагүй байна.

Д. Д. Доржиевай ниитэлһэн статьяе 6 зүйлдэ илгажа тогтоһонойнгоо һүүлээр юун гэжэ дүн гаргалтайб гэбэл, тус статья соо үнэндөө нэгэл асуудалые тойруулжа, буряад литературна хэлэнэй үгын санда хабаатай зүйлнүүд тухай хэлэжэ, авторынь ехэнхидээ мэдээжэ һанамжануудые дабтаха зуураа, юрэнхы талаһаань харахада, хазагайруулһан газарынь тиимэ олоншье бэшэ гэн гэһээ, бодото баримта дээрээ ошоходоо, халтад гээ һаа, арсалтай дурадхал гаргаад байха юм. Үгэ бии болгодог залгалтануудые һайтар хэрэглэе, үгын удхые наринаар ашаглая, монгол болон өөрынгөө нютаг үгэнүүдые абажа, литературна хэлээ баяжуулая гэһэн нүхэр Доржиевай юрэнхы уряанууд буруу бэшэ хаям даа. Харин паарна (зэргэшээ) үгэнүүдые байн байн хэрэглэхээ болиё, холбоо үгэнүүдэй нэгэ талыень хаһая, ородһоо абтаһан үгэнүүдые буряадаар гү, али монголоорьшье һаань оршуулхын мүр бэдэрээ гэһэн шанартай дурадхалнууд буруу байнгүй яалтайб.

Үгын сан баяжуулха тухай асуудалнай литературна хэлэ байгуулха хэрэгэй нэгэн шухала зүйл байһаниинь арсалтагүй. Гэбэшье, хэдэн имэ шухала шанартай зүйлнүүд бии хаям. Теэд энэ зүйлнүүдтэ хангалта олгохын тулада ямар хүдэлмэринүүд хэгдэжэ, ямарынь хэгдээдүйб гэжэ асуугдабал, тэдэниие тобшоор тоолоно үгэхэ ушартай байна.

Зүбөөр бэшэхэ дүрим болон словарь зохёожо ниитэлэгдэнхэй; буряад хэлые һургуулида зааха учебнигүүд болон буряад хэлэнэй научна грамматика бэшэжэ гаргагданхай; буряад-ород болон ород-буряад словарьнууд хэблэгдэнхэй. Эдэ хүдэлмэринүүд хадаа мүнөө үеын буряад литературна хэлэнэй бэшэгэйнь дүрим гуримшуулагдажа, грамматическа байгуулалтань шэнжэлэгдэжэ, үгынь сан бүридхэгдэжэ байһые харуулһан баримтанууд болоно.

Ойрын хэдэн жэлнүүдэй хугасаа соо ород-буряад терминологическа словарь болон буряад үгэнүүдые тайлбарилһан словарь (толковый словарь бурятского языка) гээшэнүүдые хэээд туршаха; буряад хэлэнэй стильнүүдые (найруулгын гуримуудые) һайтар шэнжэлхэ; литературна хэлэн дээрэ зүбөөр хэлэхэ дүримүүдые һонордохохо зуураа, мүн словарь зохёолсохо шухала. Имэнүүд ажал дүүргэжэ шадаа һаа, буряад хэлэнэйнгээ үгын сан улам нэлэнхыгээр бүридхэхэ, найруулгын гуримуудые хэмжээлэн харуулха, зүбөөр хэлэлгые заршамлан байсааха бэлэйбди. Эдэ хүдэлмэринүүдые шанартайгаар бүтээхын тулада ехэ бэлэдхэл ябуулха хэрэгтэй байна. Жэшээ болгон хэлэбэл, ород-буряад терминологическа словарь зохёоходоо, ород терминүүдые эндэ тэндэһээ түүгээд термин бүхэниие аминдань абажа, юун гээд энээхэниие оршуулхам ааб гэжэ таамагшалжа һуухагүй, харин эртээнһээ суглуулһан материалтай байгаа һаа, тэрэнэй үндэһэн дээрэ хангалтатай юумэ хэгдэжэ болохо юм. Тиихэ гээ һаа, «Буряад үнэн» болон бэшэшье газетын, гадна «Байгал» журналай редакцинуудаархин, радио болон телевиденеэрхин, ондоо эмхи зургаануудааршье хүдэлдэг хүнүүд оршуулга хэжэ гү, али бэшэшье юумэ буряадаар бэшэжэ байхадаа, үгэ хэрэглэлгэдэ хабаатай материал хашаргүйгөөр суглуулха байгаа. Бултаараа хэлсэжэ, энэ ажал эмхидхээд үзэел гэжэ та нүхэдтэ хандаха байнам! Хэрбээ игэжэ ехэхэн материалтай болоогүй һаа, хэдышье олон, хэршье һүрхэй хүнүүдһээ бүридэһэн терминологическа комисси һунгахадамнай, гар хооһон комиссархин гансал толгой соогоо үгэ бэдэрхэ болоходоо, хай даа, онохонь үсөөн, алдахань олон лэ болошодог һэмнай даа.

Энэ хүрэтэр хэлэгдэһэн буряад литературна хэлэ **һайжаруулха тухай асуудал** болбол нилээдгүй удха шанартай хэрэг байһаниинь дамжаггүй. Хэр тиигэбэшье һаа, буряад литературна хэлые **хэрэглэхэ тухай асуудал** мүнөө үеэнь нэн түрүүн хэлсэмээр, таатай газартань хэмжээ абамаар хэрэг болонхой гэжэ һанаха байнаб.

1939 ондо ород алфавит абаад, хүн зоноо энэ үзэгөөр буряад хэлэн дээрэ бэшэхые һургажа үрдеэдүй байтарнай, 1941 ондо дайн сэрэг эхилһэн шалтагаанһаа тэдхортожо, шэнэ литературна хэлэмнай мүртэй дэлгэржэ шадаагүй үлэшэһэн юм. Имэ ушарһаань литературна хэлээ ниитэ арадай дунда нэбтэрүүлхын хүдэлмэри мүнөөшье хэхэл ёһотой байгаа. Ядахын сагта, буряад хэлэн гээшэ ямар талаараа баялиг байһыень, энэ хэлэн дээрэ хэр зэргын һонин арадай аман зохёолнууд, хэды шэнээн һонирхолтой уран һайханай зохёолнууд байдаг бэ гэхэ жэшээнэй ойлгуулламжа ябуулалтайл һэн. Юрэ али бүхы асуудалаар буряад хэлэн дээрэ зон амитанай дунда хөөрөө, элидхэл болон лекци хэхэ ябадалые саг үргэлжэ хинажа, улам бүри үргэдхэжэ байбал, ехэ һайн бэлэй. Энээн тухай нүхэр Д. Дугаров өөрынгөө статья соо тэмдэглэһэниинь зүбшөөлтэй байна. Гадна холисогүй буряадуудай сугларһан газарта буряад хэлэн дээрэ суглаа хэдэг заншалтай болохо һэмди гэжэ нэмэлтэ оруулхаар байна.

Радио ба телевиденеэр олониитэдэ зорюулһан буряад дамжуулгые улам үргэдхэхэ байгаа. Буряад дуу болон уран зохёолнуудһаа гадна, арадай аман зохёолдо хабаатай бусадшье зүйлнүүдые дамжуулжа, радиогоор таабари болон сэсэн үгэ хэлсүүлхэдэ яаха юм, онтохо болон үльгэр хэлүүлхэдэ болодоггүй юм гү? Уласхоорондын байдал тухай гэхэ гү, юрэ политическэ асуудалнуудаар хөөрөө дамжуулхаһаа гадна, буряад литературна хэлэн, уран һайханай литература болон искусство тухай, буряад арадай уг гарбал болон юрэ түүхэдэнь хабаатай зүйлнүүд тухай хөөрөөнүүдые үргэнөөр дамжуулдаг байбал, хүн зон һонирхохо бэшэ гү?

Буряад литературна хэлэ хэрэглэхэ ябадалые үргэдхэхэ хэрэгтэ һургуулиин һурагшадта буряад хэлэ заалган ехэ удха шанартай хүлынь болоолсохо юм. Тиимэ дээрэһээ зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан Н. Намсараев, Д. Дугаров, Н. Дамдинов гэгшэдэй зүгһөө энэ асуудалда анхаралаа табиһаниинь зүб гэжэ дэмжэмээр байна. Теэд һургуулида хэлэ зааха хэрэгые үндэһөөрнь һайжаруулжа, мүнөө үеын байдалда тааруулха ёһотой гэхэ байгдана. Ушар юуб гэбэл, буряад хэлэндэ үгтэһэн сагайнгаа ехэнхидэнь олон тоото грамматическа формонуудые, эхир шэхир дүримүүдые шабинарнуудта сээжэлдүүлжэ зобоохын орондо эгээл хэрэгтэй формо болон дүримүүдыень шэлэжэ ойлгуулаад, харин һанал бодолоо зүбөөр, тодоор хэлэхэ, хүнүүдэй урда (даб гэһээр класс соогоо, тиигээд зоной нюур дээрэ) удха түгэдөөр, уран һайнаар үгэ хэлэхэ хэрэгтэ һурагшадые һургаха гээшэ эгээл шухала зорилго болонхой. Ондоогоор хэлэбэл, мүнөө үеын багашуул болон залуушуулда буряад дээрэ бэшэжэ һурахань тиимэ шухаг бэшэ, харин буряадаараа тордиһогүйгөөр дуугаржа, өөгүйгөөр үгэ хэлэжэ һурахань үнэтэй сэнтэй хэрэг болоо гэжэ хэнэйшье мэдэмээр бэшэ гү?! Имэ хараа бодолдо хабаадуулжа, буряад хэлэ һургуулида үзэхэ программа болон учебнигүүдые зохёохо һэн гэгдэхэ байна.

Буряад һургуулинууд, эдэнэй багшанар болон дээгүүр классай шабинар, илангаяа буряад хэлэ, литература заадаг багшанар өөһэдынгөө һуралсалай хэрэгһээ гадна, һургуули шадарайнгаа зоной дунда буряад хэлэн дээрэ зүжэг наада табиха, шүлэг зохёол уншаха, гэгээрэл болбосоролой удхатай асуудалаар хөөрөө ху даа, али элидхэл хэхэ гэхэ мэтын ажал ябуулхын зэргэтэй аад, оггтолон шахуу хэхээ болишонхой байһаниинь гайхалтай, гэмшэлтэй юм.

Манай республикын гэгээрэлэй министерство һургуулида хабаатай эдэ бүхы зүйлнүүдээр ямар нэгэн хэмжээнүүдые абаха юм бээ гэжэ найдагдана.

Буряад хэлэн тухай асуудал гээшэ энэ тэрэ үгые хайшан гээд оршуулхаб гэһэншүү жэжэг шашаг юумэнүүдые тоолосогоогоод үнгэрхэ асуудал бэшэ хаям даа. Ганса нэгэнһээ байтагай, хэдэн арбаад, зуугаад, мянгаадшье үгэнүүд тухай асуудал гарахадань, тэрэниие словарь зохёолгын мүрөөр гол түлэб шиидхэжэ шадамаар шатадаа хүрэнхэйбди гэжэ һанаха байнам. Зүгөөр зарим үгэнүүд (илангаяа шэнээр бии болоһон үгэнүүд) тухай асуудал шиидхэхэдээ, арад зоной хэлээ хэрэглэхэ ябадал дээрэһээнь хаража шиидхээгүйдэ аргагүй байха юм. Энээхэншье дээрэһээ харахада, хэлээ хэрэглэлгэ хадаа хэлэнай хүгжэлтын үндэһэн байһаниинь элитэ.

Буряад хэлэн тухай асуудалнай саашаа болоходоо, үндэһэн соёл болбосоролые (культурые) хүгжөөхын тухай асуудалда ошоод тулаха юм. Өөһэдөө шүүгээд үзыт, хэрбээ буряад хэлэмнай улам баялиг болоно, үлэмжэ үргэнөөр хэрэглэгдэжэ, сэгээн сэбэр булагуудһаа эхи абаһан гүн тунгалаг мүрэн шэнгеэр эршэтэй түргэн урдахаа болёод, шэргэжэ таһалдаха тээшээ болоо һаань, хаанаһаа баян хэлэтэй, бэлиг түгэс буряад уран зохёолшод, хурса хурдан үгөөр зохёоһон зүжэгэй бүрин удхыень гаргажа, мартагдашагүй сценическа образ байгуулха бэлигтэ артистнар, хаанаһаа хонгёо хоолойтой дуушад, ирагуу һайхан үндэһэн аялга гаргажа шадаха композиторнууд бии болохо юм?! Тиимэ дээрэһээнь мүнөөнэй буряад хүн гээшэ ухибүүн байхаһаа эхилээд, өөрынгөө үндэһэн буряад хэлэ һайн мэдэхэ, мүн ород хэлэ һайн мэдэхэ—хоёр тээшээ тэгшэ ябаха ёһотой. Энэ эрилтэ мэдэрээгүй һаа, маягаараа национальна, удхаараа социалис культура хүгжөөхэ гэһэн зорилгомнай унги узуургүй болоно бэд даа. Ушар имэһээ гэгээрэл болбосоролой талаар хүдэлдэг эмхи зургаануудһаа эхилээд, партийно-советскэ органууд хүрэтэр — энэ хэрэгтэ хабаатай бүхы газарнуудай зүгһөө буряад хэлэ хэрэглэхэ ябадалые саашадань үргэдхэхын хэмжээнүүдые абалтай болоо гэжэ һанамаар.

Ц. Б. ЦЫДЕНДАМБАЕВ.
Буряадай ниитын эрдэм шэнжэлэлгын институдай хэлэ шудалалгын хэлтэс даагша.

Амаралтын удэрэй хуудаһан

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ

УНШАГТЫ:

Юрын мэргэжэлтэ тухай.

* **Уран шүлэгэй долгин.**
* *Шог ёгто мүрнүүд.*
* **Спортын һонин.**

В. ЖАЛСАНОВ

БЭШЭГ

Аяа хайрата хүбүүмни,
Аяар холын нютагһааш,
Амар мэндээ эхэшни
Альганай шэнээн саарһан дээрэ
Эреэлхэдэжэ һууналби.
Яаһан холо газарта
Яажаш ошоо гээшэбши?
Сэрэгэй һургуули гээшэшни
Шанга юм гү, хайшаа юм?
Сахалин арал гээшэшни
Хүйтэн хизаар гэлсэгшэ.
Бамбагар зөөлэн нооһоор
Бээлэй. оймһо оёод,
Эльгээхэм гү, али?..
Хамаг хэрэгтэй юумэеэ
Хуу бараниинь тоолоод.
Бэшээрэйл даа, хүбүүн.
Һанаагаа зобожо намхандаа
Һанаата боложо ябуужаш.
Бэем, юрэдөө, нөөхил
Байһан хуушан хэбээрээ.
Бүрэнхы үглөөгүүр эртэлжэ
Бодохоёо хашардаг болоош һаа,
Ушаагтаа галаа аһаажа,
Улаан шарахан сайгаа
Бусалгаһаарби даа.
Гэртэхи, газаахяа ядалгүи
Хээд лэ байгшаби,
Томо мантагар тархитай
Тоомгүй дүү Очиршни
Улаагшанайнгаа һүүлһээ
Унатараа шагтагалдан,
Хүнэй маанинн хонхорһоо
Хүхүүлэнгүй асардаг болоо.
Түрэһэн нютаг—Шэбэртыншь
Түхэл шарай хубилшоо.
Совхоз боложо түбхинэһөөр
Танигдахаар бэшэ болошоо.
Шэнэ хэдэн үйлсэнүүд,
Шэнэ баһа юуниинь һэм...
МТМ-гэй һэн гү, ХТМ-гэй гү?
Томохон нэгэ байшан
Толорходожол байгаа даа.
Өөрөөл ерэхэдээ харахаш даа,
Ташхал ондоо болонхой.
Амгалан тайбан нигээд лэ
Айл аймагайнгаа дундахана
Борохон гэрээ һахяад,
Бусахыеш хүлеэжэл һуунам
даа.
Энээхэн бэшэгээ, хүбүүмни,
Эхэш түгэсхэһүү даа.
Уялгата албаяа дүүргээд лэ,
Уужам нютагаа тэхэрижэ,
Бэел мэндэ,
Бэел мэндэ ерыш даа.
Баяртай,
Баяртай, хүбүүмни.
Харюу бэшэг
Хүлеэн хүлеэн гээгдэгшэ,
Хүгшэн шиниш эхэшни.

Һамганинь: Хэнбиб?
Үбгэнинь: Арюуна.
Һамганинь.....?
Үбгэнинь: Даршма.
Һамганинь....?
Үбгэнинь: А-а, Марина Үбхоонваш...
Һамганинь: Баригдаашиш! Ясно!

ЮРЫН ХҮНҮҮД ТУХАИ

САБХИШАН

Нёдондо хада би Василий Борисовичтай танилсаа һэм. Тэрэмнай ехэ даамай бэшэ байшоо. Уулзаад, нэгэ хэдэн үгэ андалдаад лэ, хүсэд балай танилсангүй тарашаһан зомди. Юрэнхыгөөр хэлэхэдэ, иимэ юумэн болоһон юм.

Би Мухар-Шэбэр уруу командировкодо гараба гээшэб. Урданай хани халуун нүхэртэйгөө уулзаад, тэрээнэйдэ ошообди. Валентинтан үйлсын эгээн баруун хойто захын хоёр дабхар шэнэ гэртэ һаяхан ороһон байба.

Бүхэли һуниндөө хөөрэлдэжэ хоноһондоо, оройшог болотор унташаһан байгаа бшууб. Нүхэрниш һэреэнгүй. ажалдаа ябашоо. Стол дээрэ бэшэг орхиһон байба.

«Гэрээ суургадаад. түлхюурээ хүршэ айлайдам, Василий Борисовичайда оруулжа үгэжэрхёорой».

Үүдэ тоншожо ороходом. халзан болоһо эхилһэн толгойтой. үргэн сээжэтэй хүн ябаган шэрээ дээрэ лаб һуугаад. валенка уллана.

— Та, Василий Борисович болохо гүт?—гэжэ асуубаб.

— Тиимэ, тиимэ. Юун болооб?

— Энэ түлхюур.—гээд харуулхалаарни.

— А-а. орхигты, орхигты,—гэбэ.

Танил бэшэ зон ондоо юушье хөөрэлдэхэмнай һэм. Эрьеэд лэ гарашаха һаабзаб. Теэд түргөөр, уран гоёор уллахыень хаража зогсод гэбэб.

Гушаан болоходоо, өөрымни гуталай һүеы жалжагы һураһан байгаа бшуу. «Гуталша хүнтэй уулзаа байнам, хандаад үзэхэ болоо»,—гэжэ шэбшээд, халажа ядан байхадам:

— Һуугты, юундэ хүл дээрээ байшообта?—гэжэ урибаа.

— Василий Борисович. хүлисэгты, би Танда иимэ нэгэ гүйлтатайб.

— Зай. зай,—тээд тэрэ валенкаяа газарта табиба.

Би һүеыгөө харуулбаб.

— Тайлыг даа, шадалаараа болоод үзэһүүб,—гэхэдэнь баярлабаб.

Удаан һаатуулбагүй. Хурса хутагаар тэбхэнсэг гаргаад. хадааһаар тоб гэтэр хадаад орхибо.

— Һарюу гэшхэдэг. мулжагаршаг хүлтэй алтайт.—гэжэ намайе шоглоо һэн.

Ехэл һайн хүн байна даа гэжэ һанаашам буруу болоогүй. Тэрээндэ хандадаг, ерэдэг зон захагүй олон байшоо.

Түлбэриинь үгэжэ, һайниие хүргөөд. хөөрэлдөөд, танилсаад тиихэдэ тараа һэм.

Тэрэ гэһээр нэгэ жэл үнгэрөө. Энэ удаа хуушан танилайнгаа гэртэнь бэшэ, ажалайнь газарта оробоб.

Балай хубилаагүй. Зүгөөр толгойнь үшөө ехээр халзан болохоёо һанаа. Хэдэн хүнүүд сабхи. гуталнуудаа ремонтдо асарна. Намайе обёоржорхиһоор, Василий Борисович энеэбхилэн мэндэшэлхэ хоорондоо гуталым хараад:

— Баһа жалжагы гэшхэжэрхёо үгы аабзаш даа,—гээд энеэбхилбэ.

— Энэ удаа үгы даа,—гэбэб.

Василий Борисович Мухар-Шэбэрэй аймагай хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ хангадаг комбинадта арбан жэлэй турша соо хүдэлөө. Дайнай урда элдэб ажалда ябадаг һэм гэнэ. Сабхишан бололгодонь дайн нүлөө үзүүлжэ болоо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай түрүүшын жэлдэ Ленинград шадар хүлөө хүндөөр шархагаад. госпитальдо ороһон.

Хирург удаан бодожо байбагүй:

— Василий Борисович. яаха аргагүй хүлөө тайруулха болоолта даа,—гэжэ дурадхаа.

«Тиимэ һаа, тиимэл aaб даа, хайшан гэхэб»,—тээд тэрэ дотороо сэхэлдеэ.

Түрүүшээр хүлгүй болоһондоо шаналаад абаа. Теэд гашуудажа, уйдажа юушье бүтээхэгүй бшууш. Гар дүйтэй, урая бэрхэ байһанаа ойлгоходоо сэдьхэлээ ехэтэ ханаба.

Гэртэнь бусааха гэхэдэнь арсаа. Ябашье би фронтдо туһа хэхэ ёһотойб, үлэхэб тээ. Хүлгүй болоһон хүн юу хэхэ ёһотойб? Һүүлэй һүүлдэ протезнэ цехтэ тэрэниие эльгээгээ һэн. Протез хэхэ мэргэжэлдэ түргөөр һураадхёо.

Бага зэргэ хажуугаарнь сабхи, гуталнуудые оёжо һуранхай дайнай газарһаа бусаа һэн. Ёһотой сабхишан болохо хэрэгтэй.

Эрхүүгэй профессионально-техническэ һургуулида орожо, һайнаар һураад, хоёр жэл болоод дүүргэжэ тараа бэлэй.

Һүүлдэнь буряад нютаг эльгээгдэ. Мухар-Шэбэрэй аймаг ерэхэдэнь, мэргэжэлээр түлюуршаг сабхишан хүдэлжэ байһанаа гаража ошоо.

Василий Борисович ерэ ерэһээр олоной анхарал татаадхёо. Таяг туһаһан, дуугүйхэн ябадаг энэ лохолон хүн зондо налгайгаар хандадаг, гүйлтыень саг дары хангадаг. һайшаалай үгэнүүдые дууладаг болоо бэлэй.

«Василидаал гутал юумэеэ абаашажа үгэе. Ёһотойхоноор лэ ремонт хээд үгэхэ даа. Нэгэтэшье нигээд тиигээд, шанаргүй муугаар бүтээгээд хаяхагүй. Яндайса ремонт хэдэг»,—гэжэ мухар-шэбэрэйхид хөөрэлдэдэг.

Нарин нягта, уран бэрхэ сабхишантай болоһон мухар-шэбэрэйхид дуратай сабхи, ботинкаяа захижа, Василий Борисовичта оюулдаг болоо һэн.

Ходо гансаардадаг. тиимэһээ ажалдаа бага дарагдадаг байба. Олон зоной захилые түргөөр бэелүүлхэ хүшэр ха юм. Хүдэлхэсэ ороһон ябуул сабхишад удаан торолдолгогүй һэн ха. Юуб гэхэдэ. тэдэнэр мэргэжэлгүй дээрэһээ ядалдадаг байгаа бшуу. Мэргэжэлтэй сабхишаниие хажуудам үгэгты гэжэ гүйдаг. түрүүшээр гүйлтань дүүргэгдэдэгтүй байһанаа, хоёр жэлэй саана одоошье даа тэрэнэй хүсэл бэелээ бэлэй.

Калининград городто профессионально-техническэ училищи дүүргээд, Владимир Бандышев Мухар-Шэбэр ерээ.

Түрүүшын үдэрһөө ямар хэмээрээ ойлголсоодхёо. Толгойгоо үргэнгүй, хамшыгаа шуужа хүдэлдэг Володя хүбүүе һайшаадаг. таатай сагта захяа заабари үгэдэг. баян дүй дүршэлөө хубаалдадаг байгаа.

Залуухан Володя мүнөө ёһотой сабхишан болонхой.

Тиихэдэ Василий Борисовичай һамган—Вера Исаевна парикмахераар арба юһэн жэлэй турша соо хүдэлөөд. мүнөө пенсидэ гаранхай.

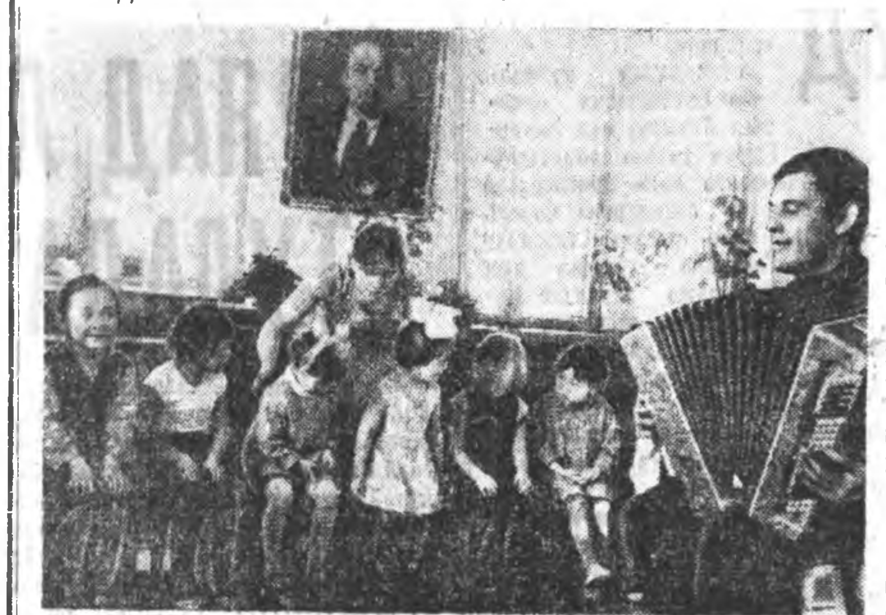
Иимэ нэгэ ушаралай гэршэ болоһоноо мартадаггүйб.

Осипов түсэбөө һара бүри үлүүлэн дүүргэдэг. Сабхишан мэргэжэл шэлэһэндээ омогорхолтой ябадаг.

Уран бэрхэ сабхишан болохын тула Василий Борисович удаан саг соо оролдоо. Түйлаһанаараа һанаагаа амарангүй, эршэтэй һайнаар хүдэлдэг. Юуб гэхэдэ, амжалта бэлэхэнээр ерэдэггүй гэжэ өөрыгөө дүршэл дээрэһээ мэдэдэг болоо бшуу.

К. БАЛКОВ.

ХҮДӨӨ НЮТАГАЙ ШЭНЭ ШЭНЖЭ

ГОРОДОЙХИҺООШЬЕ ДУТАХАГҮЙ

Үхибүүд ажабайдалаймнай арюухан сэсэгүүд. Тэдэнэр манай мүнөө хэжэ бүтээжэ байһан нангин ажал хэрэгые үргэлжэлүүлхэ, коммунизм байгуулха хүнүүд ха юм.

Совет орондомнай үхибүүдые улаан нарайһаань хойшо һайнаар хүмүүжүүлхэ, ёһотойл үнэн сэхэ эрхэтэд, арюун сэдьхэлтэй ажалша хүнүүд болгохын түлөө тон ехэ анхарал хандуулдаг, юушье гамнадаггүй гээшэ.

Гансал хото городуудта бэшэ. мүн хүдөө нютагуудташье хүүгэдэй саад, ясли, һургуули гэхэ мэтэ жэлһээ жэлдэ олоор баригдана бшуу.

Энээнэй гэршэ жэшээ бэдэржэ холо ошолтогүй. энээхэн Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулга нютагые абаад үзэел.

Совхозой түб тосхоной тэг дунда газааһаань ялбагар сагаанаар будаһан томо шулуун гэр хүн бүхэнэй анхарал татадаг. Энэмнай Суулгын совхозой хүүгэдэй саад-ясли г

Досоонь ороходо ямар городой саадһаа дутуугүй руул, сэбэр, уужам, олон һалгатай, хэдышье янги хүйтэндэ дулаахан. Элдэб ланхай, хүгжэмэй инстру нүүдһээ эхилээд, бүхы х сэл түхеэрэлгээр түгэс.

— Эндэмнай 3 наһата 7 хүрэтэрхи 50 гаран х байдаг. Эдэниие арбан хаража, хүмүүжүүлжэ б бди. Хоёр хүмнай үхибү һургаха, хүмүүжүүлхэ хай дунда эрдэм мэргэ тэй.—гээд саад-яслиие ша В. И. Плюснина хөө

Томохон болоһон үх дые хүмүүжүүлэгшэ Г Максимова элдэб хүгжэм хатарта һургана. Бага зэ тоо бололго. үзэг холбол һургана, спортын нзада эм хэнэ.

М. НАМЖИЛОВА
фототек

ШОГ ЗУГАА

АЛДУУ

Хүгшэрһэн баабгай туража ухэхээ хэбтэһэн шоныи хүбүүе олож тэжээһэн юм гэлсэдэг. Һоёо ургажа, эдеэ хоолоо хашалгүй олож эдидэг болоходоо, бусалтагүй тэрьелэн арилаа һэн ха.

Хожомынь үлбэртөөд ухэжэ хэбтэһэн баабгайгаа үноохи шоно харажархёод, мяхашалхаяа хүлеэжэ, саанахана ошоод һуугаа гэхэ.

Үндыжэ хараһан баабгай шонын һаналые таагаад, бусад баабгайнуудайнгаа: «Гарюуһа тэжээнхаар гансаараа ябабалш дээрэ һэн даа»,—гэжэ захидагые һанаад, уданггүй ами табижархёо.

Тэнэг тархиие тэжээжэ зобоод, ашыень харахагүй һаа, ямар урэ бииб даа.

ХАРУУ

— Ехэдээл һаа далан жэл дэлхэй дээрэ ябаха аад, юунэйхи гэжэ саарһан мүнгэ гамнаха юм даа,—гэжэ бага һогтуушаг нүхэрни мүнгэ намһаа абахадаа зугаалаа бэлэй. Хяһуур харуушагыень мэдэдэгшье һаа, һүүлшынгээ мүнгэнһөө хубаалдаа һэм.

Хожомынь тэрэ хүмни ехэ мүнгэтэй болоо юм ха гэжэ хүнүүдһээ дуулаад, хорин сэлхообо уриһаар эрижэ ошоходом, хоёр гараа дэлгээн, урдаһаам хос-хос энеэбэ. Үнэгэн һүүл шарбажа ... үгөөр үнэр гутуулхадань, нялд байса нюуртань хэлэжэрхихэ гэһэн аад, бэеэ баряаб.

Кассата байһан мүнгэниинь харамтай байшоо.

Хэндэ юун гэжэ хэлэһэнээ ажагладаггүй хүн эшхэбтэр байдалда орадог.

ШАНАЛАЛ

— Иигэжэ зобожо ябанхаар ухоошье һаа дээрэ һэн ха даа,—гэжэ байжа урдань нэгэ танилайнгаа гомдохо үйлахые дуулаад. ехэл муу байдалда ороо гээшэ ха, «үйлаан һуралтагүй, энеэдэн һуралтатай» гэлсэгшэ гүбэ даа гэжэ һанаад. элдэб юумэ асуугаашьегүй бэлэйб.

Хоёр жэл үнгэрөөд байхада. тэрэмни мордохынгоо хирэндэ тулаихай хэбтээ һэн.

— Эх, нэгэш һара амилы байһайб даа,—гэжэ тэрэнэй шаналһыень мартадаггүйб.

НОЙРМОГ

Бадма Балмасу бидэ гурбан нэгэ гэртэ суугаа байдагбди. Үдэр бүри нэгэл хэмдэ—7 часта бододог байхын тула «Будильник» час Бадмамнай худалдажа абаба гээшэ. Хэдэн үдэр Балмасу «Будильнигынь» хажуудаа табижа хонобо. Тэрэмнай заримдаа табан сагта бодожо номоо үзэдэг гуримтай һэн.

— Табан часта намай бодхоогооройгты.—гэбэ нэгэтэ Бадма.

Балмасу эгсэ табада һэреэбэ. Нойрмоглоод, һарижэ үгэбэгүй. Дахин һэреэхэдэнь:

— Зай, зай,—гэһэн аад, нюдэсэ анихалаараа «голгүй» унташоо һэн.

Найма болоһон хойно бодоод:

— Юундэ һэреэгээгүйбта?—гэжэ Бадма намда оробо.

— Балмасу һэреэгээ хамнай. Өөрөөл бодожо үгөөгүй һэмнайш.—гэбэб.

Толгойгоо шагтагалһан Бадма:

— Часаа өөрөө шэхэн дороо табижа унтадаг болохо болоо ха даа,—гээ һэн.

СУХАЛ

— Би наһан соогоош худалаар хэлэжэ үзөөгүй хүм. Ши худалшаш гэхээе хаанаһаа һанаабши,—гээд нэгэ танилни дураа гутаба.

— Нээрээ гү?—гэжэ баталуулха һанаатай дабтабаб.

— Не издевайся!—гэжэ оротоор тэрэм хашхарба. Юундэшьеб миниш энеэдэһэн хүроо. Олон газарта худалаар табиһыень һануулха гэһэн аад, бэеэ баряаб.

Хэлэлтэшьегүй байгаа даа. Худалаар хэлэһэн юумэнүүдээ һанажархёод, сухалынь орьёлһон байгаа бшуу.

ХАРЮУ

Хэжэнгын нэгэ хүгшэн иигэжэ намда хөөрөө һэн.

— Базаар дээрэ мяха худалдажа байтарни, Мухар-Шэбэрһээ ерэһэн хажуудахи наймаашам намайе хадхаад:

— Хүгшөө. би хэдэн хүбүүтэйб. Та басагатай гээшэ гүт? Басагатай һаатнай—бүһөөе андалдажа, худа ураг болоо һаамнай ямар, гээшэб?—гэбэл даа.

— Орөмгүй дурам гуташаба. Тиигээд иигэжэ тулгабаб. Нэгэдэхеэр, шамтай бүһөөе андалдахаар эрэ хүн бэшэб. Хоёрдохёор, базаар дээрэ кило мяха наймаалһандал басагаяа наймаалжа ябагшагүйб гэжэрхиһэмнил. аг гэжэ абяа аниргүй болошоо бэлэй.

Ц. ХАМАЕВ.

Һонирхолтой тоо

ДЭЛХЭЙМНАЙ ХҮН ЗОН

Арад зон гэхэ гү, али улад зон ямар нэгэн газар дайда (район дотор, түби, дэлхэй дээрэ) ажаһуудаг хүн түрэлтэнэй бү болоно.

1967 оной эхеэр 135.8 миллион дүрбэлжэн километр да манай замби түби дээрэ 3380 миллион хүн байһан. Тиихэдэ д жэн километр газар дээрэ 25 шахуу хүн байһан болоно.

Дэлхэйн бүхы зоной 1190 миллиониинь гэхэ гү, али 35,2 центнь социалис оронуудта хүртэнэ. 2190 миллион гү, али процент зониинь бусад оронуудта ажаһууна.

Түби бүхэнэй газар дайда дээрэ һууһан зон иимэ тоото хубаарна:

	Газар дайдань (млн. кв. км.)	1967 оной эхиндэ байһан хүн зон, млн.	1967 оной эхиндэ байһан хүн зон, процент	1 кв. ... зар ... һууһа... ной ...
Бүхы дэлхэй	135,8	3380	100,0	
Ази	44,4	1946	57,6	
Европо	10,5	628	18,6	
Америкэ	42,1	470	13,9	
Африка	30,3	318	9,4	
Австрали ба Океани	8,5	18	0,5	

Арад зоной тоогоор дэлхэйдэхи томо оронууд гэхэдэ: багсаахада. 760—780 миллион зонтой, Энэдхэг—498,7, ССС 234,4, США—196,8. Пакистан—105,0, Индонези—104,5, Я 98,8, Бразили—84,7, ФРГ—57,5, Англи—55,0. Итали— Франци—49,5 миллион зонтой юм.

(Календарьһаа тобшолон абтаба)

СССР-эй СУГЛУУЛАГДАМАЛ КОМАНДЫ ФУТБОЛИСТНУУД ЕВРОПО ТҮБИДЭ ЭРХИМЛ

ПАРИЖ. (ТАСС). Долоон хоног бүри гарадаг Францийн «Франс-футбол» гэжэ хэблэлэй бэшэһэнэй ёһоор, СССР-эй суглуулагдамал команда Европо түбиин 1967 оной эгээл эрхим футбольно команда гэжэ тоологдобо. Хоёрдохи. гурбадахи һууринуудые Италиин, Венгриин суглуулагдамал команданууд дундаа хубааһан байна. Тиихэдэ дэлхэйн чемпионууд—Англиин футболистнууд дүрбэдэхи һууриди гараха баатай болоо һэн.

Энээн тухай «Франс-футболой» журналистнууд бэшэхэдээ. түрүү һуури эзэлжэ, илагшадай «пальмада» хүртэһэн СССР-эй суглуулагдамал командын тон хүсэтэй коллективүүдые. жэшээлхэдэ. Шотландиин. Францийн. Чилиин командануудые шүүжэ шадаһан тухай магтан бэшэнэ. Гадна совет футболистнуудай Лондондо «Уэмбли» гэжэ стадиондо дэлхэйн чемпионуудтай уулзажа, гоё һайхан, тэнсүү наада харуулһаниинь хадаа гайхамшаг амжалта мүн. 1967 ондо совет футболистнууд 12 уулзалгада илалта түйлажа. хоёр дахин тэнсэһэн. мүн лэ хоёр нааданда шүүгдэһэн байна.

Дээрэ дурсагдагша хэблэлэй журналистнууд 1967 ондо Европын футболистнууд дүн хамта 118 нүхэр ёһоной болон календарна уулзалгануудые үнгэргэһэн байна гэжэ тэмдэглэнэд.

«Франс-футболой» бүридхэһэн спйсогтэ 28 ороной суглуулагдамал команданууд оруулагданхай. Тэдэнэрэй түс бүриинь ... футбольно сезоной туршада бэнһөө үсөөн бэшэ уласхоор уулзалгануудта хабаадал байна. Гэхэтэй хамта, Ирла Уэльсын. Хойто Ирландиин Исландиин спортсменүүд сөөнүүдтэ бусадһаа үсөөн далсаһан байба.

Европын футбольно ко нууд 1967 ондо түйлаһан а тануудайнгаа шатаар иим һууринуудта гараһан байна:

СССР—1-дэхи. Итали, В —2-дохи, Англи—4-дэхи. ри—5-дахи, ГДР, ФРГ—6 Югослави—8-дахи. Чехосло 9-дэхи, Испани. Португали дахи. Шотланди—12-дохи, ци, Швейцари—13-дахи, Да 15-дахи, Румыни—16-дахи, ги—17-дохи. Греци—18-дахи, ланди. Польшо—19-дэхи, А Норвеги болон Швеци — 21 Турци—24-дэхи, Албани, Лю бург—25-дахи, Финлянди— хи, Кипр—28-дахи һуурида ба.

Е. ГЕЛЛЕР ЭРХИМ

СТОКГОЛЬМ. январиин (ТАСС). Гетеборг гэжэ Шве городто үнгэргэгдэһэн уласхо дын түрүү һуури эзэлэлгын сөөндэ совет гроссмейстер Геллер 9 очкоһоо 7.5-ые эрхимлэбэ.

7 очкотой болоһон Шв чемпион Мартенс хоёрдохи рида гараа.

Эрэшүүлэй энэ мүрысө хабаадалсаһан совет шатарш саган, дэлхэйн чемпион Гаприндашвили 6 очкото гурбадахи һуурида хүртөө.

ШЭНЭ ЖЭЛЫЕ ХЭН ХАЙШАН ГЭЖЭ УГТААБ?

Таабаритайхан ябадаг,
Танилнуудаа гайхуулдаг —

Ороходоо харатнайб,
Гарахадаа шаратнайб!

— Үбгэжээл, та юу абахаяа һанаа һэмта?
— Үнөөхи үргэ аматай бэримни юу захяа бэлэй даа. Олон табые шашаһанһаань болоһо мартажархёолби даа.

Хүбүүниинь: Аба, шэнэ жэлдэ миниш абаһан бэлэг.
Абань: Шорой хама, шорой хая гэжэ гү?
Хүбүүниинь: Эжымнай хамажал байдаг ха юм.
Һамганиинь: Энээхэн хүг шамдаа бэлэг барихамни.
Үбгэниинь: Баһа эдеэ хэлсэжэ бай гэжэ гү?
Һамганиинь: Сүлөөтэй сагтаа туһалдаг болыш даа.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕ

Манай адрес, телефо

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленин Телефоны: редактора — приёмная—54-93, зам. ред ра—68-08, зам. редактора— ответ. секретаря—50-52, зам вет. секретаря—66-76, партийной жизни—60-91, се го хозяйства—64-36, 63-86, ганды и агитации—56-23, мышленности и строительст 61-35. советского строительст быта—69-53, культуры и ш 60-21, писем и рабселькор 67 81. информации—34-05, ственная приёмная—56-62, ное бюро—57-63, фотолаб рия—33-61.

Гор Улан-Удэ. типографи равления по печати при С Министров БурАССР

Н-02315.

Зак. № 33